ANAYASA HUKUKUNA GİRİŞ

Anayasa hukuku: Yasama, yürütme ve yargı gibi devletin temel organlarının kuruluşunu işleyişini ve bu organlar arasındaki karşılıklı ilişkileri ve devlet karşısında vatandaşların temel hak ve hürriyetleri düzenleyen hukuk kurallarını inceleyen bir hukuk bilimi dalıdır.

Maddi anlamda Anayasa: Bir kural içerik itibarıyla devletin temel organlarının kuruluşuyla veya işleyişiyle ilgili ise o kural anayasal niteliktedir.

Şekli anlamda Anayasa: Eğer bir kural normlar hiyerarşisinde en üst basamakta yer alıyorsa ve kanunlardan daha zor bir usulle değiştirilebiliyorsa o kural içerik olarak neye ilişkin olursa olsun bir anayasa kuralıdır.

Anayasa Türleri

A)Yazılı anayasa- Yazısız Anayasa

Yazılı Anayasa: Bir anayasa içinde olması düşünülebilecek kuralların yetkili bir organ tarafından belirli bir belge içinde toplanmasıdır.

Yazısız Anayasa: "Teamüli Anayasa " ve "Geleneksel Anayasa" da denir.

Toplum içinde uzunca bir süre kesintisiz olarak tekrarlanan ve bağlayıcı olduğuna inanılan uygulamalardan oluşur.

B)Yumuşak Anayasa- Katı Anayasa

Yumuşak Anayasa: Normal kanunlarla aynı usulle ve aynı organlarca değiştirilebilen anayasalardır.

*****Anayasa, ya açıkça normal kanunlar gibi değiştirilebileceğini hükme bağlar; ya da değiştirme konusunda hiçbir hüküm içermez.

*Yumuşak anayasa sisteminde anayasa ile kanun normlar hiyerarşisinde aynı basamakta yer alır.

Katı Anayasa: "Katı anayasa" veya "sert anayasa" normal kanunlardan daha farklı organlarca veya daha zor usullerle değiştirilebilen anayasa olarak tanımlanmaktadır.

Bir anayasaya "katılık" yani "sertlik" sağlamanın değişik yolları şunlardır:

a)Özel Meclis Usulü: Anayasa değişikliği normal parlamento tarafından değil, sırf bu amaçla oluşturulmuş özel bir meclis tarafından teklif edilebiliyor, kabul edilebiliyor veya onaylanabiliyorsa, bu anayasa katı bir anayasadır.

b)Üye Tamsayısının Salt Çoğunluğu Kuralı: Eğer bir anayasanın değiştirilmesi için –kanunlar için aranmadığı halde- parlamento üye tamsayısının salt çoğunluğu aranıyorsa o anayasa katıdır.

c)Nitelikli Çoğunluk Kuralı: Anayasanın değiştirilmesi için parlamento üye tamsayısının beşte üçü, üçte ikisi, dörtte üçü gibi bir nitelikli çoğunluğu gerekiyorsa o anayasa katıdır.

d)Halkoylaması: Kanunlar için aranmadığı halde bir anayasanın değiştirilebilmesi için değişiklik teklifinin halkoylamasına sunulması gerekiyorsa bu anayasa katıdır.

e)Değiştirilemeyecek Maddeler: Bir anayasanın bazı maddelerinin değiştirilmesi yasak ise, o anayasa katıdır.

f)Süre Yasağı: Bir anayasanın kabul edilmesinden itibaren belli bir süre değiştirilmesi yasak ise, o anayasa yine katıdır.

g)Dönem Yasağı: Bir anayasa kendisinin belirli dönemlerde veya durumlarda değiştirilmesini yasaklıyorsa o anayasa yine katıdır.

Anayasacılık Hareketleri

Bu kavaram 1700'lerin sonlarında ortaya çıkmıştır. Yeryüzünün ilk anayasası 1787 ABD Anayasasıdır. Anayasacılık hareketleri devlet iktidarının sınırlandırılması ve vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin devlet karşısında güvence altına alınması isteğiyle ortaya çıkmıştır. Zira devletin temel organlarının görev ve yetkileri anayasa tarafından düzenlenirse ve keza vatandaşların temel hak ve hürriyetleri anayasalarda sayılırsa bu devletin sınırlandırıldığı ve vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin korunduğu anlamına gelir.

TEST

1)Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A)Maddi anlamda anayasa tanımına göre bir normun anayasal nitelikte olup olmadığı onun içeriğine bakılarak belirlenir.

B)Devletin temel kuruluşuna ilişkin kurallar şekli anlamda anayasa tanımına göre anayasal niteliktedir.

C)Şekli anlamda anayasa tanımına göre bir normun anayasal nitelikte olup olmadığına onun bulunduğu yere bakılarak karar verilir

D)Anayasada yer alan ormanlara ilişkin bir hüküm maddi anlamda anayasal nitelikte değildir.

E)Seçim sistemlerine ilişkin kurallar maddi nitelikleri itibarıyla anayasal niteliktedir.

(Cevap: B)

2)Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A)Yazılı anayasa kurallarının tek bir belge içinde toplanması zorunlu değildir.

B)Teamüli anayasalar yazısız niteliktedir.

C)Yazısız anayasa sisteminde de bazı kuralların yazılı belgelerde saptanması mümkündür.

D)Bir anayasanın kendi içinde nasıl değiştirileceğine ilişkin hüküm yoksa o anayasa katı bir anayasadır.

E)Bir anayasada değişiklik yapılması için değişiklik teklifinin parlamentonun üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla kabulü şart ise bu anayasa katı bir anayasadır.

(Cevap: D)

3)Aşağıdaki ülkelerin hangisinin anayasası “yazısız”dır.

A)Almanya B)Avusturya C)İngiltere D)Fransa E)İtalya

(Cevap: C)

4)Yeryüzündeki ilk anayasa nerede yapılmıştır?

A)Atina Site Devleti B) Roma İmparatorluğu C) Fransa D) İngiltere E) A.B.D.

(Cevap: E)

5)1215 tarihli Magna Carta Libertatum niçin bir anayasa olarak kabul edilmemektedir?

A)Devletin temel kuruluşuna ilişkin değildir.
B)Devlet karşısında vatandaşların temel hak ve hürriyetlerini korumaz.
C)Halkın katılımı olmadan Baronlar ile Kral arasında yapılan bir pazarlık sonucu hazırlanmıştır.
D)Normlar hiyerarşisinde kanunların üstünde yer almaz.
E)Maddi anlamda anayasal nitelikte değildir.

(Cevap. D)

KURUCU İKTİDAR

Kurucu İktidar: Anayasa yapma ve değiştirme iktidarıdır.

Asli Kurucu İktidar – Tali Kurucu İktidar Ayrımı:
Asli Kurucu İktidar, yeni bir anayasa yapma, tali kurucu iktidar ise anayasayı değiştirme iktidarıdır.

Kurucu İktidar – Kurulmuş iktidar Ayrımı:
Kurulmuş iktidarlar, kurucu iktidar tarafından yapılan anayasayla kurulan devlet organlarıdır.
Devletin başlıca yasama, yürütme ve yargı organları olmak üzere üç kurulmuş organı vardır.

A)Asli Kurucu iktidar
Ortaya çıkış Halleri
Hukuk –dışı bir iktidardır. Bu iktidar “hukuk boşluğu” ortamında belirir.
1) Asli kurucu iktidarın en yaygın ortaya çıkış şekli devrim ve hükümet darbesidir.
2) Asli kurucu iktidarın ortaya çıktığı diğer bir durum da savaştır.

3) Asli kurucu iktidar, sömürge olan bir ülkenin bağımsızlığa kavuşması durumunda da ortaya çıkmaktadır.
4) Bazı hallerde birden çok bağımsız devletin kendi istekleriyle birleşip yepyeni bir devlet kurdukları görülmektedir. Bu durumda yeni anayasalar yapılır.

*Asli Kurucu iktidar hangi durumda ortaya çıkarsa çıksın her halükarda bir "hukuk boşluğu" durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu iktidar önce mevcut bir anayasayı devirerek bir hukuk boşluğu yaratmakta sonrada yeni bir anayasa yaparak bu boşluğu doldurmaktadır.

Asli Kurucu İktidarın Özellikleri
1)hukuk dışılık: Hukuk boşluğu ortamında ortaya çıkan bir iktidardır.
2)Sınırsızlık: Böyle bir iktidarı sınırlandırabilecek herhangi bir kural veya güç yoktur. En üstün, sınırsız iktidar demektir.

Asli Kurucu İktidarın Anayasa Yapma Usulleri

1)Monokratik Usuller

a)Ferman: Bu usulle yapılan anayasalar hükümdarın tek taraflı iradesinin ürünüdür. Tek taraflı bir işlemi yapan kişi, onu değiştirmeye ve geri almaya da ehildir.

b)Misak: Ferman usulünün aksine hükümdarın iradesinin karşısında ona kendisini kabul ettirebilen bir temsili organ ya da meclis vardır. Bu nedenle misak, hükümdarın tek yanlı bir işlemi değil, iki yanlı bir işlemidir. Fermanın aksine bağlayıcıdır.

2)Demokratik Usuller

a)Kurucu Meclis: Anayasayı yapmak için halk tarafından seçilmiş özel bir meclis demektir. Diğer bir ifadeyle millet adına karar alır ve onun iradesi hukuken milletin iradesi olarak kabul edilir. Hazırladıkları anayasa tasarılarını halkoyuna sunmazlar bizzat kendileri kabul ederler.

b)Kurucu Referandum: Bu usulde kabul edilen anayasa yine bir meclis ve ya komisyon tarafından hazırlanır. Ancak bu meclis veya komisyon hazırladığı anayasa tasarısını kendi kabul etmez. Kabul için mutlaka halkoyuna sunulmalıdır. Halkoylamasıyla kabul edilmiş anayasa hukuki gücünü kendini hazırlayan meclisten değil doğrudan halktan alır.

B)Tali Kurucu İktidar
Bir anayasayı yine o anayasada öngörülmüş usullerle değiştirme iktidarıdır.

Tali Kurucu İktidarın Özellikleri
1) Tali kurucu iktidar hukuki nitelikte bir iktidardır.
2) Tali Kurucu İktidar sınırlı bir iktidardır.
a) İçeriksel (maddi) sınırlar: Anayasalara bakıldığında birçok anayasanın kendisinin bazı hükümlerinin değiştirilmesini yasakladığı görülmektedir.
b) Zamansal sınırlar: Bazı anayasalar da tali kurucu iktidarın anayasayı değiştirmesini anayasanın kabul edilmesinden itibaren belli bir süre geçmedikçe yasaklamaktadır.
c) Biçimsel sınırlar: Katı anayasaların hemen hepsi kendi değiştiriliş usullerini

ayrıntılarıyla tespit etmektedirler. Tespit edilen bu usuller tali kurucu iktidarın biçimsel sınırlarını oluştururlar. Tali kurucu iktidar ancak bu biçimsel koşullara uyarak anayasayı değiştirebilir.

Tali Kurucu İktidarın Anayasayı Değiştirme Usulleri

1)Teklif Safhası
Bu safha anayasa değişikliği sürecinin ilk safhasıdır. Bu safha anayasa değişikliğinin fiilen gerçekleştirilmesi safhasına kadar uzanan bütün işlemleri içerir.

2)Karar Safhası
Bu safha değişiklik teklifinin kabul veya reddine varan bütün işlemleri içerir. Anayasaların çoğu karar yetkisini yasama organına vermektedir.

3)Onay Safhası
Anayasa değişikliği sürecinin son safhasıdır.

a)Onay Yetkisinin Devlet Başkanına Verilmesi:

1)Bazı ülkelerde devlet başkanı anayasa değişikliğini onaylamak istemezse yapabileceği tek şey anayasa değişikliğini parlamentoya iade etmek ve bir kez daha görüşülmesini istemekten ibarettir. Parlamento aynı çoğunlukla değişikliği aynen kabul ederse devlet başkanı anayasa değişikliğini onaylayıp yayımlamak zorunda kalmaktadır. Bu durumda devlet başkanının onay yetkisi bir **"geciktirici veto"** yetkisi durumundadır.

2)Bazı anayasalar ise devlet başkanı tarafından geri gönderilmiş anayasa değişikliğinin parlamento tarafından kabul edilebilmesi için daha yüksek bir nitelikli çoğunluk şartı öngörmektedir. Bu durumda başkanın geri gönderme yetkisi "**güçleştirici veto "** yetkisi niteliğindedir.

3)Bazı anayasalarda devlet başkanına anayasa değişikliğini onaylayıp onaylamamak konusunda sınırsız bir yetki vermektedir. Bu ülkelerde devlet başkanı beğenmediği bir anayasa değişikliğini onaylamayabilir. Bu durumda anayasa değişikliği yürürlüğe giremez. Devlet başkanının yetkisi **"mutlak veto"** yetkisi durumundadır.

b)Onay Yetkisinin Halka Verilmesi

1) "Mecburi halkoylaması" nda anayasa değişikliği anayasa gereği doğrudan doğruya ve otomatik olarak halkoylamasına sunulur.

2) "İhtiyari (isteğe bağlı) halkoylaması" ise devlet başkanının, belirli sayıda parlamento üyesinin veya belirli sayıda seçmenin isteğiyle yapılan halkoylamasıdır.

	ASLİ KURUCU İKTİDAR	TALİ KURUCU İKTİDAR
Konusu	Yeni bir anayasa yapma	Mevcut anayasada değişiklik yapma
Ortaya çıkış halleri	Devrim, hükümet darbesi savaş	Normal dönemler
Sahibi	Fiilen en güçlü olanlar	Anayasanın yetki verdiği organlar

Hukuki Niteliği	Hukuk-dışıdır	hukukidir
Sınırlılık Özelliği	Sınırsızdır	Sınırlıdır
Biçimleri(usulleri)	Önceden belirlenemez	Anayasa tarafından belirlenen usuller

TEST

1)Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
A)Kurucu iktidar asli kurucu iktidar ve tali kurucu iktidar olarak ikiye ayrılır.
B)Kurulmuş iktidarlar statüleri anayasa tarafından belirlenmiş olan devlet iktidarlarıdır.
C)"Kurucu iktidar" teriminin isim babası Emmanuel Sieyes'tir.
D)Yasama organı bir kurucu iktidar yürütme organı ise bir kurulmuş iktidardır.
E)Yargı organı bir kurulmuş iktidardır.

(cevap: D)

2)Devrim, hükümet darbesi gibi olağanüstü durumlardan sonra ortaya çıkan ve önceki anayasanın kurallarıyla bağlı olmaksızın önceki anayasayı yürürlükten kaldırıp yeni bir anayasa yapan iktidara ne isim verilir?

A)Asli kurucu iktidar B) Tali kurucu iktidar
C) Kurulmuş iktidar D) Yasama iktidarı
E)yürütme iktidarı

(Cevap: A)

3)Fransa'da 1814 charte'ının "Başlangıç " kısmında XVIII'inci Louis şöyle diyordu: "Biz kendi isteğimizle ve krallık otoritemizin serbest kullanımı ile bu anayasayı tebaamıza bahşediyor ihsan ediyor devir ve ferağ ediyoruz". **Söz konusu Anayasa hangi biçimde yaoılmış olabilir?**
a) Ferman **b)** Misak
c) Kurucu polis **d)** Kurucu referandum
e) Kurucu plebisit

(Cevap: A)

4)Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
A) Kurucu meclise konvansiyon da denir
B)Fransız tipi kurucu meclislerin çifte görevi vardır.
C)Kurucu meclis usulü temsili demokrasi ilkesinin anayasa yapımı alanına uygulanması niteliğindedir.
D) Kurucu referandum usulü teorik olarak milli egemenlik ilkesine dayanmaktadır.

E)Kurucu plebisit usulünde anayasa tasarısı üzerinde serbest bir tartışma ortamının oluşturulmasına izin verilmez.

(Cevap: D)

5)Aşağıdakilerden hangisi tali kurucu iktidarın bir özelliği değildir?
A)Tali kurucu iktidar hukuki nitelikte bir iktidardır.
B)Tali kurucu iktidar sınırlı bir iktidardır.
C)Pozitivist yazarlara göre tali kurucu iktidarın birtakım anayasa üstü ilkelerle bağlıdır.
D) Tali kurucu iktidarın sahibi anayasa tarafından belirlenmektedir.
E) Tali kurucu iktidar anayasanın belirlediği usuller dairesinde çalışır

(Cevap: C)

6)Anayasa değişikliği usulü hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
A)Anayasa değişikliği sürecinde karar yetkisini yazılı anayasaların çoğunluğu yasama organlarına vermektedir.
B)Birçok anayasa, anayasa değişikliği kararının alınabilmesi için nitelikli çoğunluk kuralı öngörmektedir.
C)Cumhurbaşkanının geri gönderdiği anayasa değişikliği parlamento tarafından yine aynı çoğunlukla kabul edilebiliyorsa ortada “geciktirici veto” yetkisi vardır.
D)monarşilerde krallar anayasa değişiklikleri hakkında mutlak veto yetkisine sahiptirler.
E)Parlamento tarafından kabul edilen bir anayasa değişikliğinin anayasa gereği halkoylamasına sunulması durumunda “ihtiyari halkoylaması” vardır.

(Cevap: E)

DEVLET KAVRAMI

Devletin Unsurları
a)İnsan Topluluğu: Millet
Bir devletin kurulabilmesi için gerekli olan ilk şey insan topluluğudur.İnsan topluluğunun niceliği önemli değildir; ama niteliği önemlidir. Her insan topluluğu devlet kuramaz. Bir arada yaşayan insanların bir devlet kurabilmeleri için birtakım bağlar ile birbirine bağlanmış olmaları gerekir. O halde belli bir insan topluluğunun bir devlet kurabilmesi için “millet” niteliğinde olması gerekir.

Objektif Millet Anlayışı
a)Irk Birliği
b) dil Birliği
c)Din Birliği

Sübjektif Millet Anlayışı
Subjektif millet anlayışına göre milleti oluşturan insanlar birbirine sübjektif yani elle tutulamayan gözle görülemeyen nitelikte olan bağlarla da bağlanabilir. Bu

bağlar manevi niteliktedir. Milleti oluşturan bu bağlar arasında mazi, hatıra, amaç, ideal, istikbal, ülkü birliği gibi hususlar yer almaktadır.

b)Devletin toprak unsuru: Ülke
millet teşkil eden bir insan topluluğunun belli bir toprak parçasına hakim olmaksızın devlet kurması mümkün değildir. Ülke, kara sahası, su sahası ve hava sahası olmak üzere başlıca üç kısımdan oluşur.

Kara Sahası; Toprak ve torak altından oluşur. Bir devlet mutlaka bir kara ülkesine sahip olmalıdır.
Su Sahası; suyun yalnız yüzeyi değil aynı zamanda altı da dahildir.
Hava Sahası; Devletin kara sahası ve karasularının üzerinde yer alan bütün hava sahasını kapsamaktadır.

c)Devletin İktidar Unsuru: Egemenlik
Devletin oluşması için insan topluluğunun bu ülke üzerinde egemen olması gerekir. Egemenlik kavramını ilk defa tanımlayan ve sistemleştiren düşünür Jean Bodin'dir.

a)Dış Egemenlik; Uluslararası ilişkiler alanında söz konusudur. Bir devletin diğer devletlerden aşağı konumda olmaması başka denetlere tabi bulunmaması ve dış ilişkilerinde diğer devletlerle eşit olması anlaşılır. Yani kastedilen şey bağımsızlıktan başka bişey değildir. Devletlerin egemen eşitliği ve içişlerine karışmama ilkesi hakimdir.
b)İç Egemenlik; devletin kendi ülkesi içinde söz konusu olan egemenliğidir. Kendi içinde iki değişik anlamda kullanılmaktadır. **1)**egemenlik birinci anlamıyla devlet iktidarının kendisini yani içeriğini açıkçası kapsadığı yetkileri ifade etmek için kullanılır. Örneğin egemenlik; devletin kanun yapmak, savaş veya barış ilan etmek, para basmak, vergi toplamak gibi yetkilerinden oluşur. **2)** Egemenlik terimi devlet iktidarının kendisini değil bu iktidarın bazı niteliklerini belirtir. Bu nitelikler **a)**egemen iktidar asli bir iktidardır. Başka iktidardan türememiştir ve başka bir iktidar tarafından kurulmamıştır. **b)**en üstün iktidardır**. c)**tek ve bölünmez bir bütündür. **d)**sınırsız bir iktidardır. **e)** Egemen iktidar devir ve ferağ edilemez.

Egemenlik Teorileri
1)Teokratik Egemenlik Teorileri
Bu teorilere göre egemenlik Tanrıya aittir.Bütün iktidarlar Tanrıdan geir.
a)Doğaüstü İlahi Hukuk Doktrini: Bu doktrine göre egemenlik hem tanrıdan gelir hem de egemenliği yeryüzünde çeşitli ülkelerde kullanacak kişileri bizzat ve doğrudan doğruya Tanrı seçer.
b)Providansiyel İlahi Hukuk Doktrini: Bu doktrine göre egemenlik Tanrıya aittir. Ancak egemenliği yeryüzünde kullanan kişiler doğrudan Tanrı tarafından seçilmemiştir. Bu kişiler Tanrının görünmez yön vermesi altında insanlar tarafından veya beşeri olaylar neticesinde seçilir.

2)Demokratik Egemenlik Teorileri
Bu teorilere göre artık egemenlik Tanrıya değil insanlara aittir. Yani egemenliğin kaynağı beşeridir.
a)Milli Egemenlik Teorisi: Bu teoriye göre egemenlik millete aittir. Millet sadece bir ülke üzerinde belli dönemde yaşayan bireyleri değil, aynı zamanda geçmişte yaşamış ve gelecekte doğacak olanları da kapsayan bir kavramdır.

b)Halk Egemenliği Teorisi: Bu teoriye göre egemenlik halka aittir. Halk belirli bir anda hayatta olan vatandaşlar topluluğu demektir.

DEVLETİN KÖKENİ HAKKINDA TEORİLER

1)Aile Teorisi
Bu teoriye göre devlet ailenin zamanla büyümesi ve aynı kandan gelen ailelerin birleşmesiyle meydana gelmiştir.

2)Biyolojik Teori
Bu teoriye "organizmacı teori" de denir. Bu teoriye göre devlet tabii ve biyolojik kanunlara göre diğer canlı yaratıklar gibi kendiliğinden meydana gelen, büyüyen, gelişen ve zamanla yok olan bir organizmadır. Biyolojik teoriye göre insan organizması ve devlet organizması arasında büyük bir benzerlikvardır.

3)Kuvvet ve Mücadele Teorisi
Bu teoriye göre devlet güçlüler ve zayıflar arasındaki kuvvet ve mücadeleden doğmuştur. Devlet güçlülerin zayıflar üzerinde zorla kurdukları bir baskı teşkilatıdır.

4)Ekonomik Teori: Marksizm
Bu teori üst yapı ve altyapı kurumları arasında ayrım yapar. Üst yapıyı alt yapı belirler. Alt yapıda üretim biçimleri bulunur. Devlet ise bir üst yapı kurumudur. Devlet egemen sınıfın sömürülen sınıf üzerindeki baskısının teşkilatlanmasıdır.

5)Devletin Kaynağını İnsan Aklına ve İradesine Dayandıran Teori: Sosyal Sözleşme Teorisi
Bu teori Thomas Hobbes, John Locke ve Jean-Jacques Rousseau tarafından savunulmuştur. Bu yazarlara göre insanlar devletin oluşmasından önce doğal yaşam veya tabiat hali denilen bir dönemde yaşıyorlardı. Bu dönemde bir şey oldu insanlar bu dönemden çıkmaya kendi akıl ve iradeleriyle karar verdiler. İnsanlar bu dönemden çıkarken kendi aralarında bir sözleşme yaptılar. İşte devletin temelinde bu sosyal sözleşme yatar.

a)Thomas hobbes
Devletin oluşmasından önceki dönemde yani doğal yaşam döneminde kavga, savaş, didişme vardı. Bu kargaşadan bıkan insanlar düzeni ve barışı sağlamak için kendi aralarında anlaştılar ve bir sözleşme yaptılar. Bu sözleşmeyle kendi özgürlüklerini "Leviathan (dev, ejderha)" a devrettiler. Hobbes'un modelinde kişiler özgürlüklerini Leviathan 'a devretmişlerdir.

b)John Locke
Devletin ortaya çıkmasından önceki dönemde yani doğal yaşam döneminde insanlar arasında barış ve özgürlük vardı. Bu dönemde suçluların cezalandırılmasında sorun ortaya çıkıyordu. Suçluları cezalandıracak adaleti gerçekleştirecek ve insanlar arasında anlaşmazlıkları çözecek üstün ve ortak bir otoritenin yokluğu insanların arasındaki barışın ve huzurun tehlikeye düşmesine yol açabilirdi. Bu sakıncayı ortadan kaldırmak için insanlar kendi arasında bir sözleşme yaparak sahip oldukları cezalandırma haklarını devlete devrettiler. John Locke' da liberal özgürlükçü bir devlet anlayışı vardır.

c)Jean –Jacques Rousseau

doğal yaşamda insanlar arasında barış ve huzur vardı. Tarım topraklarının ve madenlerin işlenmesi özel mülkiyeti doğurdu. Özel mülkiyetin çıkmasıyla insanlar arasındaki eşitlik bozuldu. Güveni yeniden tesis etmek için insanlar bir araya gelip bir sosyal sözleşme yapmışlar. Kendi kişiliklerinin dışında kolektif bir varlık meydana getirmişer işte bu varlık devlettir.

DEVLET ŞEKİLLERİ

Cumhuriyet ile monarşiyi birbirinden ayırmak için Leon Duguit tarafından önerilen ölçüt devlet başkanının göreve geliş usulüdür. Bu ölçüte göre, bir devlette eğer devlet başkanı bu makama veraset usulüyle yani irsî olarak geliyorsa bu devletin şekli monarşidir, yok eğer başka bir usulle geliyorsa bu devletin şekli cumhuriyettir. Monarşi olmayan her devlet cumhuriyettir.

1)MONARŞİ

A)Saltanat Haklarının Sınırlanmasına Göre Monarşi Çeşitleri

1)Mutlak Monarşi

Hükümdarın saltanat haklarının kanuni bir sınırlandırmaya tabi tutulmadığı monarşi türüdür. Diğer bir ifadeyle bu tür monarşide hükümdar bütün iktidarı elinde toplar ve gücü onun yanında yer alan bir organın yani bir parlamentonun varlığı ile sınırlandırılmamıştır.

2)Meşruti Monarşi

Hükümdarın saltanat haklarının kanuni bir sınırlanmaya tabi tutulduğu monarşidir. Bu monarşilerde hükümdarın yanında devlet iktidarını onunla paylaşan ve en azından bir kısmı halk tarafından seçilen bir organ bir parlamento vardır. Meşruti monarşilerde hükümdar dahil her organın yetkisini sınırlayan anayasa kuralları vardır. Günümüzde İngiltere, İspanya, Belçika, Hollanda, Danimarka, İsveç, Lüksemburg ve Norveç' te meşruti monarşi vardır.

B)Hükümdarın Tahta Geçiş Biçimine Göre Monarşi Çeşitleri

1)İrsi Monarşiler

Hükümdar tahta belirli bir hanedana mensup olmak, veraset sırasında belirli bir yerde bulunmak be belirli bir takım şartları yerine getirmek suretiyle otomatik olarak çıkar.

2)Seçimli Monarşiler

Bu tür monarşilerde hükümdar saltanat hakkını seçimle kazanır. Hükümdarı devletin ileri gelenleri seçer. Ancak seçimli monarşi yinede monarşidir; cumhuriyet değildir. Seçilen kral ömür boyu görevde kalır ve genellikle o ölünce tekrar seçim yapılmaz çocuğu tahta geçer.

2)CUMHURİYET

A)Dar Anlamda Tanım: Cumhuriyet Monarşinin Tersidir

Eğer devlet başkanlığı görevi veraset yoluyla intikal ediyorsa o devlet bir monarşidir. Monarşi olmayan her devlet ise cumhuriyettir. Devlet başkanının seçimle yahut zor kullanarak işbaşına gelmesinin bir önemi yoktur.

B)Geniş Anlamda Tanım: Cumhuriyet=Demokrasi

Bu düşünceyi savunanlara göre cumhuriyet tamamen seçime bağlı bir hükümet şeklidir. Cumhuriyet seçilmiş yöneticilerin ömür boyu değil sadece belirli bir zaman için görevde kalmasını gerektirir. Bu şekilde cumhuriyet milli egemenliğin en iyi şekilde gerçekleştiği hükümet şekli haline gelir. Dolayısıyla cumhuriyet milli egemenlik ve demokrasiyle özdeştir.

Cumhuriyet ile demokrasi arasında bir bağıntı yoktur. Bir cumhuriyet demokratik olabileceği gibi anti-demokratik de olabilir. Keza monarşi ile demokrasi arasında da bir bağıntı yoktur. Bir monarşi demokratik olabileceği gibi anti-demokratik de olabilir. O halde dar anlamda cumhuriyet tanımı daha doğrudur.

TEST

1)Monarşi hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
A)Monarşi devlet başkanlığının ırsi olarak intikal ettiği devlet şekli olarak tanımlanmaktadır.
B)Saltanat haklarının sınırlanmasına göre monarşiler mutlak ve meşruti monarşiler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
C)Mutlak monarşi hükümdarın ülkeyi önceden tespit edilmiş konulmuş bir kural olmaksızın despotik bir şekilde yönettiği monarşi şeklidir.
D)Meşruti monarşiye sınırlı monarşi de denmektedir.
E)Meşruti monarşide hükümdar yetkilerini anayasadan almaktadır.

(Cevap: C)

2)aşağıdaki ülkelerden hangisi bir monarşi değildir?
a)İspanya **b)** Lüksemburg **c)** Hollanda **d)** İrlanda **e)**İsveç

(Cevap: D)
3)Seniorat sistemi yani ekber evlad sisteminin uygulandığı bir monarşide kral ölmüş, geriye 20 yaşında bir oğlu A, 25 yaşında oğlu B, 30 yaşında oğlu C, 35 yaşında kızı D ve 50 yaşında kardeşi E kalmıştır. **Saltanat kime geçer?**
a) A'ya b) B'ye c) C'ye d) D'ye e) E'ye

(Cevap: E)

4)Cumhuriyete ilişkin olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
A)Dar anlamda cumhuriyet tanımı Leon Duguit tarafından savunulmuştur.
B)Dar anlamda cumhuriyet tanımına göre sadece demokratik olan devletler birer cumhuriyet olarak kabul edilmektedir.
C)Geniş anlamda cumhuriyet tanımı Maurice Hauriou yarafından savunulmuştur.
D)Cumhuriyet kelimesinin İngilizce karşılığı olan "repuplic" kelimesi latince "mal, eşya " anlamına gelen "res" ve "kamu, halk " anlamına gelen publica kelimelerinden türetilmiştir.
E)Cumhuriyet kelimesi bize Arapça "cumhur" kelimesinden gelmiştir. "cumhur" toplu halde bulunan halk demektir.

(Cevap: B)

5)”Le Roi est mort, vive le Roi (Kral öldü yaşasın kral) “ özdeyişi aşağıdakilerden hangisini anlatmak için kullanılmaktadır?
A)İnterregnum yasağı (Fetret Yasağı)
B)Primogenitur kuralı (en büyük erkek çocuğun tahta çıkması)
C)Usul-füru ilkesi
D)Meşruti monarşi
E)Seniorat ilkesi (ekber evlad, saltanatın ailenin en yaşlı üyesine geçmesi)

(Cevap: A)

DEVLET ŞEKİLLERİ

1)ÜNİTER DEVLET
Tek devlet veya basit devlet de denir. Fransa, İngiltere, İrlanda, İspanya, İtalya, Hollanda, Japonya, Norveç, Portekiz, Yunanistan, Türkiye gibi devletler birer üniter devlettir. Üniter devleti, devletin unsurları ve organlarında teklik özelliğiyle tanımlayabiliriz.
1)Devletin Unsurlarında Teklik
a)Üniter devlette devletin ülkesi tek ve bölünmez bir bütündür.
b)Üniter devlette millet unsuru da tek ve bölünmez bir bütündür.
c)Üniter devlette egemenlik de tek ve bölünmez bir bütündür.

2)Devletin Organlarında Teklik
a)Üniter devlette tek yasama organı vardır.
b)Üniter devletin yargı organı da üniter niteliktedir.
c)Üniter devlette yürütme organı yetkisinde de esas itibarıyla bir bütünlük vardır. Üniter devletin yürütme organının tepesinde parlamenter sistemde başbakan, bakanlar kurulu ve bakanlar, başkanlık sistemlerinde başkan bulunur.

Üniter Devletin İdari Teşkilatı
Üniter devletin idari teşkilatı “merkezi idare” ve “ mahalli idareler “ olarak ikiye ayrılır.

1)Merkezi idare: Başkent Teşkilatı ve Taşra Teşkilatı
Merkezi idarenin başkent teşkilatında devlet başkanlığı, bakanlar kurulu ve bakanlar bulunur. Üniter devletlerde başkent teşkilatı dışında tüm ülkeye yayılmış ayrı bir teşkilat vardır. Bu teşkilata “merkezi idarenin taşra teşkilatı” denir. Kendi içinde başkent ve taşra teşkilatı olarak ikiye ayrılsa da merkezi idare bir bütündür. çünkü başkent ve taşra teşkilatı aynı tüzel kişilik içinde yer alır, taşra teşkilatı merkezin bir uzantısı konumundadır, taşra teşkilatındaki görevliler halk tarafından seçilmez doğrudan başkent tarafından atanırlar, ayrıca başkent teşkilatının taşra teşkilatı üzerinde hiyerarşi yetkisi vardır.

2)Mahalli İdareler
Üniter devletlerde insanların sırf belirli bir yerde oturmalarından kaynaklanan ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere merkezi idarenin dışında kendine has tüzel kişilikleri bulunan, belli bir özerkliğe sahip olan, karar organları seçmenler

tarafından seçilen kamu tüzel kişileri kurulmuştur. Bunlara mahalli idareler denmektedir.

Özellikleri:

-Ayrı bir kamu tüzel kişiliğine sahiptir.
-belli ölçüde özerktirler
-Merkezi idarenin hiyerarşisine tabi değildir
-Merkezi idareden ayrı kendilerine has malvarlıkları ve bütçeleri vardır.
-Karar organları seçimle iş başına gelir
-Kendine has personeli vardır.

**Üniter devletlerde mahalli idarelerin olması bu devletlerin üniter niteliğine ve idarenin bütünlüğü ilkesine aykırı değildir. Çünkü ;
-Mahalli idarenin yasama ve yargı yetkisi yoktur. Sadece birtakım idari yetkileri vardır.
-Merkezi idare mahalli idareleri kanunla kurar ve istediğinde bunlara kanunla son verebilir.
-Merkezi idarenin mahalli idareler üzerinde “idari vesayet” (sınırlı denetim) yetkisi vardır.

2)BİLEŞİK DEVLET

İki veya daha fazla devletin sıkı veya gevşek bağlarla birleşmelerinden meydana gelmiş bir devlet çeşididir. Yasama, yürütme ve yargı organlarına sahip ayrı devletler vardır. Birden fazla anayasa ve hukuk düzeni yürürlüktedir. Bileşik devletler kendi içinde “devlet birlikleri” ve “devlet toplulukları” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

A)Devlet Birlikleri

1)Şahsi Birlik

İki veya daha fazla monarşik devletin başına aynı hükümdarın geçmesiyle oluşur. Yani aynı şahıs iki ayrı devletinde kralı olursa şahsi birlikten bahsedilir. Kralın şahsı dışında tüm diğer alanlarda bu iki devlet birbirinden ayrı devletler olarak varlığını sürdürür.

2)Hakiki Birlik

Birden fazla devletin içişlerinde bağımsızlıklarını koruyarak dış ilişkileri bakımından bir devlet oluşturacak şekilde birleşmelerinden meydana gelir. Bu devletlerin dış ilişkileri birlik tarafından yürütülür. Uluslararası hukuk bakımından ayrı birer kişilikleri yoktur.

B)Devlet Toplulukları

1)Konfederasyon

Birden fazla bağımsız devletin uluslararası hukuki kişiliklerini muhafaza etmek şartıyla belli bir amaçla özellikle ortak savunmalarını sağlamak üzere kurdukları bir devlet topluluğu şeklidir .Üye devletlerin ayrılma hakkı mevcuttur. Gerek iç gerek dış ilişkilerinde bağımsız birer devlet niteliğini korurlar.

2)Federasyon(Federal Devlet)

Kendi içlerinde belli bir özerkliği koruyarak ii veya daha fazla devletin aynı merkezi iktidara tabi olmak suretiyle oluşturduğu bir devlet topluluğudur.

Federalizmin Özellikleri

1)Yetkilerin Yerel Bölüşümü (Federasyonun kurucu birimleri coğrafi olarak tanımlanmaktadır.)
2)Yetkilerin güvenceli bölüşümü: Yazılı ve Katı Anayasa ile Anayasanın değiştirilmesinde Federe Devletlerin Rızalarının Alınması Zorunluluğu (Her federal devlet bir yazılı anayasaya sahiptir. Ayrıca federal anayasanın değiştirilmesi usulünde federe devletlerin onayı da aranmaktadır.)
3)Yetki Bölüşümü Usulü
a)*Federal Devletin Yetkilerini Sayma:* Bu sistemde federal devletin yetkileri tek tek sayılır ve bu yetkilerin dışındakiler federe devletlere bırakılır. Yani federe devletlerin yetkisi genel yetkidir.
b)*Federe Devletlerin Yetkilerini Sayma :* Bu sistemde federe devletlerin yetkileri tek tek sayılır ve bu yetkilerin dışında kalan yetkiler federal devlete bırakılır. Bu sistemde federal devletin yetkisi genel yetkidir.
4)Yetki Uyuşmazlıklarının Yargısal Çözümü: Federal Yüksek mahkemenin Gerekliliği
5)Federe Devletlerin Federal Yasama Organında Temsili : İki meclislilik ve ikinci Mecliste Eşit Temsil İlkesi (Her federal devletin yasama organı iki-meclislidir. Birinci meclisi(Temsilciler Meclisi) halk seçtiği için bu mecliste her federe devlet nüfusları oranında temsil edilir. İkinci mecliste ise eşitliği sağlamak üzere ikinci meclise (senato) federe devletler eşit olarak katılır.
6)Eşit-İki Meclislilik (Eşitlik gereği Federe devletlerin ikinci mecliste eşit temsil edilmeleri ile sağlandığına göre ikinci meclis göstermelik olmamalı ikinci mecliste söz sahibi olmalıdır. Bu yüzden eşit-iki meclislilik sistemi görülmektedir. Yani iki meclisin yetkileri birbirine yakın veya eşittir.

Federal Devletlerin Kurulması

a)Birleşme Yoluyla Federalizm: Başlangıçta birbirinden ayrı olan üniter devletler birleşerek bir federal devlet meydana getirirler.
b)Ayrılma Yoluyla Federalizm: Bu usulde başlangıçta üniter nitelikte olan bir devletten bölge, il gibi birimleri ayrılmak ister. Bu birimler genellikle ayrılıp bağımsız devletler kurmak yerine, federe devlet haline gelirler. Ve bunlar bir federal devlet oluştururlar. Bu şekilde eski üniter devlet federal devlete, eski devletin il ve bölgeleri de federe devlete dönüşmüş olur.

TEST

1)Bileşik devlet çeşitlerine ilişkin aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
A)Devlet birlikleri “şahsi birlik” ve “hakiki birlik” olmak üzere ikiye ayrılır.
B)Devlet toplulukları “konfederasyon” ve “federasyon “ olmak üzere ikiye ayrılır.
C)Üniter devlet “merkezi üniter devlet” ve “adem-i merkezi üniter devlet” olmak üzere ikiye ayrılır.
D)Şahsi birlik iki veya daha fazla devletin başına aynı cumhurbaşkanının geçmesiyle oluşur.
E)Hakiki birliği oluşturan devletlerin her birinin kendi anayasaları kendi kanunları kısaca kendi hukuk düzenleri, kendi yasama, yürütme ve yargı organları vardır.

(Cevap: D)

2)Aşağıdaki devlet çeşitlerinden hangisi başka devletlerle ilişkiler kuramaz?
A)Şahsi birlikteki üye devlet
B)Hakiki birlikteki üye devlet
C)Konfederasyondaki üye devlet
D)Federal devlet
E)Üniter devlet

(Cevap:B)

3)Aşağıdakilerden hangisi federalizmin bir özelliği değildir?
A)Federalizm kanunlarla güvence altına alınmış yerel düzeyde bir yetki bölüşümüdür.
B)Her federal devlette yetki uyuşmazlıklarını çözmekle görevli bir yüksek mahkeme vardır.
C)Her federal devlette yazılı ve katı bir anayasa vardır.
D)Her federal devlet iki-meclisli bir parlamentoya sahiptir.
E)Federal devletlerde ikinci meclislerinde temsilde nüfus esası geçerli değildir.

(Cevap: A)

4)Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun (1867-1918) şekli aşağıdakilerden hangsidir?
A)Konfederasyon
B)Federasyon
C)Şahsi birlik
D)Hakiki birlik
E)Üniter devlet

(Cevap: D)

5)X devletinin bir anayasası ve kendine has yasama, yürütme ve yargı organları vardır. Bununla birlikte X devletinde hem bu devletin kendi hukuku hem de Y devletinin hukuku uygulanmaktadır. X devletinin dış ilişkileri Y devleti tarafından yürütülmektedir. **Bu verilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**
A)X devleti üniter devlettir.
B)X devleti bir konfederal devlettir.
C)X devleti bir konfedere devlettir.
D)X devleti bir federal devlettir.
E)X devleti bir federe devlettir.

(Cevap: E)

6)Konfederasyona ilişkin olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A)Konfederasyonda devletler uluslararası ilişkilerini muhafaza ederler.
B)konfederasyon bir uluslararası antlaşmayla kurulur.
C)Konfederasyona üye devletlerin konfederasyondan istedikleri zaman çıkabilirler.
D)Konfederasyon üye devletler üzerinde bir zorlama gücüne sahip değildir.
E)Konfederasyonun tek organı olan Diyet meclisinin kararlarını oy çokluğuyla alır.

(Cevap: E)

7)Aşağıdakilerden hangisi bir federal devlet değildir?
A)A.B.D.
B)Almanya
C)İsviçre
D)Hollanda
E)Avusturya

(Cevap: D)

8)Yetkilerin yerel olmayan bir şekilde yani toplumlar, cemaatler veya etnik gruplar arasında paylaştırıldığı devlet şekline ne isim verilmektedir?
A)Konfederasyon
B)Korporatif Federalizm
C)Şahsi birlik
D)Hakiki birlik
E)Bileşik devlet

(Cevap: B)

9)Federalizmde yetki bölüşümü konusunda aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
A)Yetki paylaşımı anayasayla yapılır.
B)”Bakiye yetkiler” federe devletlere bırakılmış ise federal devlet genel yetkilidir.
C)Bakiye yetkiler kime bırakılmışsa o devlet daha güçlüdür.
D)A.B.D. de bakiye yetkiler federe devletlere aittir.
E)Kanada’da bakiye yetkiler federal devlete bırakılmıştır.

(Cevap: B)

10)Amerika Birleşik Devletleri için aşağıdaki ifadelerden hangisi söylenemez?
A)Yasama organı iki-meclislidir.
B)Temsilciler meclisinde bütün federal devletin halkı temsil edilir.
C)Senatoda federe devletler temsil edilir.
D)Senatoda her federe devlet nüfusu oranında temsil edilir.
E)hiçbiri

(Cevap: D)

HÜKÜMET SİSTEMLERİ

Kuvvetler Ayrılığı Teorisi

Kuvvetler ayrılığı ilkesini teorileştiren düşünür Montesquieu ise de bu ilkeyi ilk dile getiren kişi John Locke olmuştur. Montesquieu’ ye göre kuvvetlerden birincisi yani “yasama kuvveti” geçici veya sürekli kanun yapma; eskiden yapılmış olanları düzeltme yada yürürlükten kaldırma işidir. İkinci kuvvet ise hükümdar veya

idareci savaş veya barış yapar; elçi gönderir ya da kabul eder; güvenliği kurar. Bu kuvvete de devletin yürütme kuvvetidir. Üçüncü kuvvet ise suçluları cezalandırma ve özel kişiler uyuşmazlıkları yargılama kuvvetidir. Bu kuvvete de yargılama kuvveti ismini vermektedir. Bu kuvvetlerin birbirinden ayrılmasının gerektiğini ileri sürmektedir.

Kuvvetler Birliği Sistemleri
Kuvvetler birliği sistemleri yasama ve yürütme kuvvetlerinin aynı elde birleştiği hükümet sistemleridir. Bu birleşmede iki ihtimal olabilir. Yasama ve yürütme kuvvetleri ya yürütme organında yada yasama organında birleşir.

A)Yürütme Organında Birleşme
Yürütme organı hem kanunları yürütmektedir hem de yürüttüğü kanunları kendisi koymaktadır.

1)Mutlak Monarşi
Yasama ve yürütme kuvvetlerinin hükümdarda toplandığı bir hükümet sistemidir. Devlet içinde tek ve en yüksek otorite hükümdardır. Yasama, yürütme hatta yargı yetkisi hükümdara aittir. Mutlak monarşi anti-demokratik bir sistemdir.

2)Diktatörlük
Yasama ve yürütme hatta yargı kuvvetlerinin tek bir kişinin veya grubun elinde toplandığı bir rejimdir.
a)Totaliter Diktatörlük: Totaliter diktatörlükler şu dört unsurla tanımlanabilir: Anti-plüralizm (çoğulculuk) , kütlesel tek parti, toptancı ideoloji ve yaygın terör.
b)Otoriter Diktatörlük: Sınırlı bir plüralizme yer veren, ideolojiye değil zihniyete dayanan, yaygın ve yoğun bir siyasal mobilizasyon ve katılma yaratmayan rejimlerdir.

B)Yasama Organında Birleşme: Meclis Hükümeti
Yasama ve yürütme kuvvetleri yasama organında birleşmiştir.

***Meclis Hükümeti Sisteminin Yasama Organına İlişkin Özellikleri**
-Yasama organı her halükarda tek-meclislidir.
-Meclis kendi kendini toplantıya çağırır.
-Meclis ancak kendi kendini feshedebilir.
-Meclis sürekli olarak çalışır. Meclis tatil yapmaz.

***Meclis Hükümeti Sisteminin Yürütme Organına İlişkin Özellikleri**
Meclis hükümeti sistemlerinde yürütme görevi bir kişiye değil bir “heyet” e verilir. İcra heyeti olarak tanımlanabilir üyelerine de icra vekili denilebilir.
-İcra heyetinin meclisten ayrı bir varlığı kendisine mahsus bir hüviyeti yoktur. Meclis ne istiyorsa onu yapmak zorundadırlar. İcra heyetinin tek görevi meclisin aldığı kararları uygulamaktan ibarettir.
-Meclis hükümeti sistemlerinde bir devlet başkanı ve bir başbakanlık makamı yoktur.
-İcra vekilleri heyeti üyeleri arasında kolektif sorumluluk ilkesi geçerli değildir.
-bu üyeler meclise karşı bireysel olarak sorumludurlar.
-Meclis icra vekillerine yürütme işini nasıl yapacakları konusunda emir ve talimat verebilir.
-heyetin aldığı kararlar meclisin denetimine tabidir.
-İcra heyetinin meclis karşısında kullanabileceği hiçbir hukuki silah hiçbir araç yoktur.

Kuvvetler Ayrılığı Sistemleri
Yasama ve yürütme kuvvetlerinin ayrı ayrı organlara verildiği hükümet sistemleridir.

A)Sert Kuvvetler Ayrılığı : Başkanlık Sistemi
Yasama ve yürütme kuvvetleri birbirinden mutlak bir şekilde ayrılmış iki organa verilmiştir. Yasama ve yürütme organları ayrı ayrı seçilir ve seçildikten sonra da birbirlerinin varlıklarına son veremezler. Bu sistemin en bilinen örneği Amerika Birleşik Devletleridir.

Asli Özellikler
a) Yürütme organı tek kişiliktir.-Bütün yürütme yetkisinin sahibi tek başına başkandır.
b)Başkan halk tarafından seçilir.
c)Başkan yasamanın güvenine dayanmaz.- Başkan normal olarak süresi dolmadan yasama organı tarafından güvensizlik oyuyla görevden alınamaz. Başkan yasama organına karşı sorumlu değildir.

Tali Özellikler
a) Başkan yasama organını feshedemez.
b) Aynı kişi Hem yürütmede hem yasamada görev alamaz.
c) Başkan yasama organının çalışmasına katılamaz.

Başkanlık sisteminde yasama ve yürütme arasında karşılıklı etkileşim araçları
a)Atamalar: Atamalar yürütmenin elindedir. Ancak bazı atamalar Senatonun onayına tabidir.
b)Milletlerarası andlaşmaların onaylanması: Milletlerarası andlaşma yapmak yetkisi başkana aittir. Ancak yapılan andlaşmaların geçerliliği senato tarafından 2/3 çoğunlukla onaylanmalarına bağlıdır.
c)Meclis araştırması : Kongre yürütme alanına giren faaliyetlerde bir araştırma yapması mümkündür. Ancak araştırma olumsuz sonuçlansa bile Kongre başkanı görevden alamaz.
d)Impeachment (Suçlama) : Başkanın cezai sorumluluğuna yol açabilecek bir yasama meclisi soruşturmasıdır. Senato mahkumiyet kararını ancak hazır bulunan üyelerinin üçte ikisinin oyuyla verebilir.
e)Bütçe: Yürütmenin bütçeye ihtiyacı vardır. Kongre başkanın bütçesini onaylamayabilir veya kısabilir. Başkan Kongreyle iyi geçinmek zorundadır.
f)Veto : Başkan Kongrenin kabul ettiği kanunları veto edebilir.
g)Mesaj: Başkanın kanun teklif etme yetkisi yoksa da Kongreye mesaj gönderme hakkı vardır.

*Amerika Birleşik Devletlerindeki Başkanlık sistemine “frenler ve dengeler” sistemi denmektedir.

Başkanlık Sisteminin Güçlü Yanları
1)Başkanlık sistemi istikrarlı bir yönetime yol açar.
2)Başkanlık sistemi güçlü bir yönetim yaratır.
3)Başkanlık sistemi daha demokratik bir yönetim yaratır.

Başkanlık Sisteminin Zayıf Yanları
1)Başkanlık sistemi rejim krizlerine yol açabilir.

2)Başkanlık sistemi katıdır.
3)Başkanlık sistemi çift meşruluk sorununa yol açabilir.- yasama organının da halk tarafından seçilmiş olması her iki organında ayrı ayrı meşruluk iddiasında bulunmasına yol açablir.
4)Başkanlık sistemi siyasal kutuplaşmalara yol açabilir.
5)Başkanlık sistemi iktidarın kişiselleşmesine yol açabilir.

Yarı-Başkanlık Sistemi
Cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiği bir parlamenter sisteme yarı-başkanlık sistemi denir.

-İki Başlı Yürütme: Yürütme organı iki-başlıdır. Bir tarafta cumhurbaşkanı bir tarafta da hükümet (bakanlar kurulu) bulunur.
-Yasamanın Güveni : Yürütme organının bir kanadı olan hükümet yasama organına karşı sorumludur. Yasama organı güvensizlik oyuyla kabineyi görevden alabilir.

Yumuşak Kuvvetler Ayrılığı: Parlamenter Sistemi
Bu sistemde yasama ve yürütme yetkileri kural olarak iki ayrı organa verilmişse de bu organlar birbirinden tam olarak bağımsız değildir. Bu organlar yer yer i içe geçmiştir. Keza bu organlar karşılıklı olarak b*irbirinin* hukuki varlığına son verme imkanına da sahiptir.

Asli Özellikler
1)Hükümet yasama organından kaynaklanır; yani yasama organı tarafından seçilir.
2)Hükümet yasama organına karşı sorumludur.
2)Hükümet ikili yapıdadır.

a)Yürütme Organının Yapısı: İki-Başlılık
Bir yandan devlet başkanı vardır diğer yanda ise bakanlar kurulu vardır. Devlet başkanı yasama organı karşısında sorumsuzdur. Bakanlar kurulu ise yasama organı karşısında sorumludur. Bakanlar kurulunun başlıca görevi ülkenin genel siyasetini ve hükümet etmektir. Bakanlar kurulu kendi içinde ikili yapıdadır. Bir tarafta başbakan diğer tarafta ise bakanlar bulunur. Başbakan bakanlar kurulunun başıdır. Başbakan eşitler arasından birincidir.

Bakanlar kuruluna Hakim Olan İlkeler
1*)Kolektif Sorumluluk**:*** Parlamento karşısında bakanlar kurulunun bütün üyeleri hep birlikte sorumludur.
2)Kolejyallik İlkesi: Kararlarını her zaman oy birliğiyle aldığı varsayılır.
3)Homojenlik İlkesi: Bakanlar kurulu üyelerinin ortak bir siyasal çizgi ortak bir bakış açısına sahip olduğu varsayılır.
4)Dayanışma İlkesi: Bakanlar kurulu tarafından ortaklaşa alınan kararların sorumluluğu tek tek bütün bakanlar tarafından yüklenilmesi gerekir. Alınan bir kararı onaylamayan bakan istifa etmedikçe bu kararı imzalamak zorundadır. Bakanlar kurulunun bir üyesi diğer üyelerini bakanlar kurulu dışında eleştirmemekle yükümlüdür.
5)Gizlilik İlkesi: Bakanlar kurulunun görüşmeleri gizlidir.

b)Yürütmenin Göreve Gelişi
Yürütme organı doğrudan doğruya halk tarafından seçilmez. Devlet başkanı

genellikle yasama organı tarafından seçilir. Yürütmenin ikinci kanadı olan kabine de yasama organı tarafından belirlenir.

c)Sorumluluk: Yasamanın Güvenine Dayanma
Yürütmenin bir kanadı olan devlet başkanı yasama organı karşısında sorumsuzdur. Ancak ikinci kanadı olan kabine yasama organı karşısında sorumludur. Kabine yasamanın güvenine dayanır. Yasama organı güvensizlik oyuyla kabineyi görevden alabilir. Kabinenin yasamaya karşı iki tür sorumluluğu vardır. Kabinenin bir bütün olarak yasama organı karşısında sorumluluğuna kolektif sorumluluk denir. Bunun yanında her bir bakan tek tek yasama organı karşısında sorumludur. Buna bireysel sorumluluk denir. Yasama organı tüm kabineyi de sadece bir bakanı da güvensizlik oyuyla görevden alabilir.

Tali Özellikler
a)Fesih- Yürütme organı da yasama organını feshedebilir. Devlet başkanı bakanlar kurulu veya başbakanının istemiyle fesih yetkisini kullanabilir.
b)Aynı kişi hem yürütmede hem de yasamada görev alabilir.- Bir kişi hem milletvekili hem de başbakan veya bakan olabilir.
c)Bakanlar kurulu yasama organının çalışmalarına katılır.- Bakanlar kurulunun kanun tasarısı sunma hakkı vardır. Aynı zamanda başbakan ve bakanlar parlamentoya girme hakkı oturma tartışmaları izleme söz alma haklarına sahiptir.

Karşılıklı Etkileşim Araçları
a)Kanun yapımına yürütmenin katılması
b)Bütçe- Bütçeyi yürütme organı hazırlar ama yasama organı kabul eder.
c)Uluslararası Andlaşmalar- andlaşma yapma yetkisi yürütme organına, onaylama yetkisi yasama organına aittir.
d)Denetim- Yasama organı soru, meclis araştırması, meclis soruşturması, gensoru gibi yollarla yürütmeyi denetleyebilir.

Parlamenter Sistemin Güçlü Yanları
-Parlamenter sistemde tıkanıklıkların çözümü vardır.
-Parlamenter sistem esnektir.
-Parlamenter sistem kutuplaşmaya yol açmaz.
-Parlamenter sistemlerde devlet başkanının ılımlılaştırıcı ve uzlaştırıcı bir etkisi vardır.

Parlamenter Sistemin Zayıf Yanları
-Parlamenter sistem istikrarsız hükümetlere yol açar.
-Parlamenter sistem zayıf hükümetlere yol açar.
-Parlamenter sistem düşük nitelikli bir demokrasiye yol açar.
(*Halk hükümeti doğrudan doğruya belirleyememektedir.)
(*Hesap sorulabilirlilik bakımından düşük değerde bir sistemdir.)
(*önceden bilinebilirlilik açısından daha düşük bir değere sahiptir.)

Rasyonelleştirilmiş Parlamentarizm
Parlamenter hükümet sistemlerinin önemli bir kısmında zayıf ve istikrarsız hükümetler olmuştur. İşte bazı parlamenter sistemlerde hükümet istikrar ve güç kazandırmak amacıyla birtakım usuller öngörülmüştür. Bu usulleri barındıran sistemlere rasyonelleştirilmiş parlamentarizm denir.

TEST

1)”Kuvvetler ayrılığı teorisi” hangi düşünürün adıyla özdeşleşmiştir?
A) Montesquieu B) Bodin C)Rousseau D)Machievelli E)Oppenheimer

(Cevap: A)

2)Sert kuvvetler ayrılığı sistemine ne ad verilir?
A)Mutlak Monarşi B)Meclis Hükümeti C)Başkanlık sistemi D)Parlamenter sistem E)Diktatörlük

(Cevap: C)

3)Meclis hükümeti sistemi hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
A)Meclis hükümeti sistemlerinde yasama organı her halükarda tek-meclislidir.
B)Meclis hükümeti sisteminde meclisin sürekliliği ilkesi geçerlidir.
C)Meclis hükümeti sisteminde bir devlet başkanlığı makamı yoktur.
D)Meclis hükümeti sistemlerinde icra vekilleri heyeti üyeleri arasında kolektif sorumluluk ilkesi geçerlidir.
E)Meclis hükümeti sistemlerinde meclis icra vekillerine emir ve talimat verebilir.

(Cevap: D)

4)Aşağıdakilerden hangisi başkanlık sisteminin bir özelliği değildir?
A)Yürütme organı tek kişiliktir.
B)Başkan halk tarafından seçilir.
C)Başkan yasama organının güvenine dayanmaz.
D)Başkan yasama organını feshedebilir.
E)Aynı kişi hem yasamada hem yürütmede yer alamaz.

(Cevap: D)

5)Aşağıdakilerden hangisi başkanlık sisteminin güçlü yanlarından biri değildir?
A)Başkanlık sistemi istikrarlı bir yönetime yol açar.
B)Başkanlık sistemi güçlü bir yönetim yaratır.
C)Başkanlık sisteminde hesap sorulabilirlilik oranı yüksektir.
D)Başkanlık sisteminde önceden bilinebilirlilik oranı yüksektir.
E)Başkanlık sistemi çift meşruluk sorununun ortaya çıkmasını engeller.

(Cevap: E)

6)Aşağıdaki ülkelerden hangisi bir yarı-başkanlık sistemi değildir?
A)İsviçre B)Finlandiya C)Avusturya D)Portekiz E)Fransa

(Cevap : A)

7)Yarı-başkanlık sistemi ile parlamenter sistem arasındaki fark aşağıdakilerden hangisi bakımındandır?
A)Yürütme organının iki başlılığı
B)Devlet başkanının seçimi
C)Kabinenin yasamanın güvenine dayanıp dayanmaması
D)Yasamanın yürütme organı tarafından feshi
E)Aynı kişinin hem yasamada hem de yürütmede görev yapıp yapmaması

(Cevap: B)

8)Aşağıdakilerden hangisi parlamenter hükümet sisteminin bir özelliği değildir?
A)Yürütme organı iki-başlıdır.
B)Kabine güvensizlik oyuyla yasama tarafından düşürülebilir.
C)Yürütme organının başı yasama organını feshedebilir.
D)Aynı kişi hem yasama da hem yürütmede yer alamaz.
E)Yürütme organı kanun tasarısı sunabilir.

(Cevap : D)

9)Sehavili ülkesinde yürütme organı Kral ve kabineden oluşmaktadır. Kabine ise kralın atadığı başbakan ve onun atadığı bakanlardan oluşmaktadır. Bakanların parlamentoya karşısında hem kolektif hem bireysel sorumluluğu vardır. **Bu verilere göre sehavili'nin devlet şekli ve hükümet sistemi hakkında aşağıdakilerden hangisi dorudur?**
A)Parlamenter sistem + Monarşi
B)Parlamenter sistem + Cumhuriyet
C)Başkanlık Sistemi + monarşi
D)Başkanlık sistemi + cumhuriyet
E)Yarı-başkanlık sistemi + Monarşi

(Cevap: A)

10) X ülkesinde yürütme organı Cumhurbaşkanı ve kabineden oluşmaktadır. Cumhurbaşkanı yasama organı tarafından beş yıl için seçilmektedir. Hükümet ise Cumhurbaşkanı atadığı başbakan ve başbakanın seçtiği bakanlardan oluşmaktadır. Hükümet yasama organı tarafından güvensizlik oyuyla düşürülebilmektedir**. X ülkesinin hükümet sistemi aşağıdakilerden hangisidir?**
A)başkanlık sistemi B)Parlamenter sistem C)Yarı-başkanlık sistemi
D)Meclis hükümeti E)Mutlak monarşi

(Cevap: B)

11)Aşağıdakilerden hangisi parlamenter hükümet sisteminin güçlü yanlarından biri değildir?
A)Parlamenter sistemde tıkanıklıkların çözüm yolu vardır.
B)Parlamenter sistem esnektir.
C)Parlamenter sistem kutuplaşmaya yol açmaz.

D)Parlamenter sistemlerde devlet başkanının ılımlaştırıcı ve uzlaştırıcı bir etkisi vardır.
E)Parlamenter sistem istikrarlı hükümetlere yol açar.

(Cevap : E)

DEMOKRASİ

Demokrasi Teorileri

1)Normatif Demokrasi Teorisi
Halkın halk tarafından halk için yönetimi olarak tanımlanabilir. Normatif anlamda demokrasi bir ideali bir olması gerekeni yansıtır.

2)Ampirik Demokrasi Teorisi
Bu teori ise ideal anlamda demokrasiyi değil bu ideale kaba taslak yaklaşan gerçek demokrasileri esas alır. Olması gerekene değil olana bakar.

a)Etkin siyasal makamlar seçimle iş başına gelmelidir.
b)Seçimler düzenli aralıklarla tekrarlanmalıdır.
c)Seçimler serbest olmalıdır.
d)Birden çok siyasal parti var olmalıdır.
e)Muhalefetin iktidar olma şansı mevcut olmalıdır.
f)Temel kamu hakları tanınmış ve güvence altına alınmış olmalıdır.

Ampirik demokrasi teorisine göre Bu altı şartı yerine getiren bir siyasal rejimi demokratik olarak kabul edebiliriz.

Çoğunlukçu Demokrasi Anlayışı: “mutlak demokrasi” anlayışı çoğunluk prensibine dayanır. Devlet halkın çoğunluğunun iradesine göre yönetilmelidir. Çoğunluğun kararı her şeyin üstündedir. Bu anlayışa göre çoğunluğun yönetme hakkı mutlaktır ve sınırlandırılmamalıdır.

Çoğulcu Demokrasi Anlayışı: “sınırlı demokrasi “ toplumun çoğunluk tarafından yönetileceği düşüncesini reddetmez ama çoğunluğun yönetim hakkının azınlığın temel haklarıyla sınırlı olduğunu savunur. Çoğunluk azınlığın temel hak ve özgürlüklerine saygı göstermek zorundadır.

Militan Demokrasi anlayışı: bu anlayışa göre demokrasi de kendini savunmak zorundadır. Demokratik değerleri korumak için siyasi ifade hürriyetinin ve siyasi örgütlenme hakkının sınırlanabileceğini savunan demokrasi anlayışıdır.

Egemenliğin Kullanılması Bakımından Demokrasi Tipleri

A)Doğrudan Demokrasi
Halkın egemenliğini bizzat ve doğrudan doğruya kullandığı demokrasi tipidir. Doğrudan demokraside devlet için gerekli olan bütün kararlar yurttaşlar topluluğu tarafından aracısız ve temsilcisiz olarak bizzat alınır.

Eski Yunan: Ecclessia-Doğrudan demokrasiye antik çağda yunan sitelerinde rastlanır. Bu sitelerde vatandaşlar “agora” veya “forum” denen bir meydanda

toplanır. Bu şekilde oluşan ecclesia denen meclis kanunları oylar, savaşa ve barışa karar verir, hakimleri atar, siyasal davalara bakardı.

İsviçre: Landsgemeinde- Günümüzde doğrudan demokrasi sadece isviçrenin bazı kantonlarında uygulanmaktadır. Bu kanton ve yarım kantonda kararlar Landsgemeinde denilen halk meclislerinde alınır.

*Doğrudan demokrasi sistemi egemenliğin devredilmezliği kuramına dayanır.

B)Temsili Demokrasi
Halkın egemenliğini kendi seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullandığı demokrasi tipidir. Temsilci denen kişileri halk seçmekte ve bu kişiler ise egemenliği kendi adlarına değil halk adına kallunmaktadırlar.
*Temsilcilerin yaptığı işlemler kendi adlarına değil temsil ettikleri milletin nam ve hesabına hüküm ve sonuç doğurur.
*Temsilcilerin işlemlerinin halkın onayına ihtiyacı yoktur.
*Temsilcilerin işlemleri başka makam tarafından denetlenemez.

Emredici Vekâlet Teorisi
-Seçmenler milletvekillerine emir ve talimat verebilirler.
-Seçmenler istedikleri zaman seçtikleri milletvekilini görevden alabilirler.
-Milletvekili de seçmenlerine karşı hesap vermekle yükümlüdür.
-Milletvekillerin maaşları genel bütçeden değil kendini seçen seçim çevresinin seçmenleri tarafından ödenir.

Temsili Vekalet Teorisi
-Milletvekili seçildiği seçim çevresini değil bütün milleti temsil eder.
-Temsili vekalet teorisine göre egemenliğin kullanılması konusundaki vekalet millet tarafından milletvekillerine tek tek değil bir bütün olarak verilmiştir. Vekaleti tek tek milletvekillerinin şahısları değil onların bütünün oluşturduğu organ yani parlamento almıştır. Buna kolektif vekalet ilkesi denir.
-Temsili vekalet teorisine göre millet ile milletvekilleri arasındaki vekalet ilişkisi emredici nitelikte değildir. Seçmenler emir ve talimat veremezler.
-milletvekilleri kendisini seçen seçmenler tarafından görevden alınamazlar.

C)Yarı-Doğrudan Demokrasi
Temsili demokrasi ile doğrudan demokrasinin bir bileşimidir. Yarı-doğrudan demokrasi sisteminde egemenliğin kullanımı esasen halkın seçtiği temsilcilere verilmiştir. Ancak bazı durumlarda referandum gibi araçlarla seçmenler de egemenliğin kullanılmasına doğrudan doğruya katılırlar.

Yarı Demokrasinin Araçları

1)Referandum
Parlamento tarafından kabul edilen veya edilecek olan bir kanun metninin halkın onayına sunulmasıdır.

a)Yapılış zamanı bakımından
**Ön Referandum:* Kanunun parlamento tarafından yapılmasından önce kanun konusu olan konunun seçmen topluluğuna sorulmasıdır.
**Sonraki Referandum:* Kanunun parlamento tarafından yapılmasından sonra düzenlenen referandumdur.

b)Bağlayıcılığı Bakımından
**İştişari Referandum:* Referandum neticesinin yasama meclisini bağlamadığı referandum şeklidir.
**Tasdiki Referandum*: Referandum neticesinin hukuken bağlayıcı olduğu referandum çeşididir. Bu usulde referandum sonucunda kabul oyları çoğunlukta ise kanun onaylanmıştır değil ise kanun yürürlüğe girmez.

c)Başvuruluşu bakımından
**Mecburi Referandum:* Bazı konularda anayasa gereği yapılması zorunlu olan referandum türüdür.
**İhtiyari Referandum:* Belli makamların isteğine bağlı olarak başvurulan referandum türüdür.

d)Konuları Bakımından
**Kurucu Referandum:* Yeni bir anayasanın kabul edilmesi veya mevcut bir anayasada değişiklik yapılması konusunda düzenlenen referandumdur.
**Teşrii Referandum:* olağan kanunlara ilişkin olarak yapılan referandum türüdür.

2)Halk Vetosu
Palamento tarafından usulüne uygun olarak kabul edilen kanunun halkın insiyatifiyle düzenlenen bir referandum neticesinde reddedilerek yürürlüğe girmesinin engellenmesidir. Kanunun kabul edilmesinden itibaren belli bir süre içinde kanuna karşı olan seçmenler bir halkoylaması düzenlenmesi için imza toplarlar. İmza sayısı anayasada belirlenmiş sayıya ulaşırsa bir halkoylaması düzenlenir. Seçmenlerin çoğunluğu kanuna karşı oy kullanırsa kabul edilmiş kanun artık yürürlüğe giremez hükümsüz kalır yani halk tarafından veto edilmiş olur.

3)Halk Teşebbüsü
Belli sayıda seçmen kendi aralarında imza toplayarak belli bir konuda kanun yapılmasını isterler. Toplanılan imza sayısı anaysa tarafından belirlenen sayıya ulaşırsa parlamento onların istediği kanunu müzakere etmek zorundadır. Bu usulde halk kanun teklifinde bulunmuş olur.

4)Temsilcilerin Azli
Halkın çalışmasından memnun kalmadığı temsilcilerini görevden almasına imkan veren bir usuldür. Bu usulde temsilcisinden memnun olmayan seçmenler temsilcinin görevden alınması ve yerine yeni birisinin seçilmesini kendi aralarından imza toplayarak teklif ederler. İmza sayısı seçmenlerin belirli bir oranına veya belirli bir sayısına ulaşırsa temsilcinin görevden alınması ve yerine yeni birisinin seçilmesi için seçim yapılır.

a)Recall: Bir bireysel azil usulüdür ve ABD nin bazı eyaletlerinde uygulanmaktadır. Birinci aşama teklif aşamasıdır. Recall usulünün başlaması için teklifin belli süre içinde, belli bir sayıda seçmen tarafından imzalanması gerekir. İkinci aşama seçim aşamasıdır. Recall usulü uygulanan temsilci de aday olabilir.

b)Abberufungsrecht: Bir kolektif azil usulüdür ve isviçrenin bazı kantonlarında uygulanmaktadır. Bu usulde bir iki temsilci değil temsilcilerin bütünü görevden alınmaktadır. Meclisin halk tarafından feshi usulüde denir.

TEST

1)Aşağıdakilerden hangisi normatif demokrasi teorisiyle ilgili bir önermedir?
A)Seçimlerde genel oy ilkesinin uygulandığı rejim demokratiktir.
B)Etkin siyasal makamların seçimle iş başına geldiği rejim demokratiktir.
C)Temel hak ve özgürlüklerin güvence altında olduğu rejim demokratiktir.
D)Halkın halk tarafından halk için yönetildiği rejim demokratiktir.
E)Muhalefetin iktidar olabilme şansına sahip olduğu rejim demokratiktir.

(Cevap: D)

2)Seçimleri kazanmış ve tek başına iktidara gelmiş partinin yönetme hakkı mutlaktır. Bu hükümetin yönetim hakkı azınlık hakları vb. bahane edilerek sınırlandırılmamalıdır. **Diyen birisi hangi demokrasi anlayışını benimsiyor olabilir?**
A)Çoğunlukçu demokrasi anlayışı
B)Çoğulcu demokrasi anlayışı
C)Ampirik demokrasi anlayışı
D)Normatif demokrasi anlayışı
E)Doğrudan demokrasi anlayışı

(Cevap: A)

3)X devletinde milletvekilleri düzenli olarak yapılan seçimlerle iş başına gelmektedir. Kanunlar bu milletvekillerinin oluşturduğu parlamento tarafından yapılmakta ancak parlamentonun kabul ettiği kanunlar zaman zaman referanduma sunulmakta ve referandumda kabul edilirse yürürlüğe girmektedir.
Bu verilere göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
a) X devletinde doğrudan demokrasi uygulanmaktadır.
b) X devletinde yarı-doğrudan demokrasi uygulanmaktadır.
c) X devletinde temsili demokrasi uygulanmaktadır.
d) X devletinin hükümet sistemi parlamenter sistemdir.
e)Hiçbiri

(Cevap: B)

4)Temsili demokrasi sisteminin uygulandığı bir ülkede bir seçim çevresinde bir milletvekili adayı eğer seçilirse seçim bölgesine üniversite kurulması için kanun teklifi vereceğini ve bu kanunun çıkması için çalışacağını vaat etmiş hatta bu konuda seçmenlerle bir yazılı sözleşmede yapmış bu sözleşmede vaadini iki yıl içinde gerçekleştirememesi durumunda istifa etmeyi taahhüt etmiştir. Ne var ki milletvekili seçildikten sonra böyle bir kanun teklifi vermediği gibi seçim çevresine bir daha uğramamıştır. İki yıl bekleyen seçmenler ellerindeki yazılı sözleşmeye dayanarak milletvekilinin isitifa etmesini istemektedirler. Ve bu amaçla hem meclis başkanlığına hem de mahkemeye başvurmuşlardır.
Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
a)Meclis başkanlığı milletvekilinin sözleşme doğrultusunda istifa etmiş sayılmasına karar verebilir.
b)Mahkeme sözleşme doğrultusunda milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verir.

c)Milletvekili hakkında bir şey yapılamaz. Çünkü temsili demokraside emredici vekalet yasağı vardır.
d)Bu milletvekilleri hakkında seçmenler temsilcinin azli yoluna başvurabilirler.
e)Seçmenler aralarında imza toplayarak üniversite kurulmasına dair halk teşebbüsü usulüne başvurabilir.

(Cevap: C)

5)Aşağıdakilerden hangisi yarı-doğrudan demokrasinin aracı değildir?
a)Referandum
b)Halk vetosu
c)Halk teşebbüsü
d)Güven oyu
e)Temsilcilerin azli

(Cevap : D)

6)İsviçre' de doğrudan demokrasi yoluyla kararların alındığı halk meclisine ne isim verilir?
a)Ecclessia b)Agora c)Forum d)Kanton
e)Landsgemeinde

(Cevap: E)

7)Referandum neticesinin yasama meclisini hukuken bağlamadığı referandum çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?
a)İstişari Referandum
b)Tasdiki Referandum
c)Mecburi Referandum
d)İhtiyari Referandum
e)Teşrii Referandum

(Cevap: A)

8)"Recall" aşağıdakilerden hangisinde görülür?
a)ABD'nin bazı eyaletlerinde
b)İsviçrenin bazı kantonları
c)İngiltere'de
d)İtalya'da
e)İrlanda'da

(Cevap: A)

SEÇİMLER
1)OY HAKKI
Oy bir kişinin seçilmesi veya bir metnin kabul edilmesi veya reddedilmesi konusunda açıklanan irade beyanıdır.
Oy Hakkının Şartları

1)Olumlu Şartlar
a)Vatandaşlık: Bu hak kural olarak sadece vatandaşlara ait bir haktır.
b)Yaş: Oy hakkına sahip olmak için belirli bir yaşı doldurmuş olmak gerekir. (18)
c)Seçmen listesine yazılı olmak: Seçmen listesinde kayıtlı olmayan kişiler oy kullanamazlar.

2)Olumsuz Şartlar
a)Ehliyetsizlik: Medeni hukuk bakımından fiil ehliyetinden yoksun kişiler oy kullanma ehliyetine sahip değildir.
b)Liyakatsizlik: Yüz kızartıcı suçlardan mahkum olmak veya herhangi bir suçtan belli bir süreyi aşan bir şekilde mahkum olmak, iflas etmek vs.

Oy Hakkının İlkeleri
1)Genel Oy İlkesi: Oy hakkının servet, vergi, yetenek, cinsiyet ve ırk şartları bakımından kısıtlanmamasıdır
2)Eşit Oy İlkesi: Her seçmenin sadece ve sadece bir oy hakkına sahip olması demektir.
3)Tek Dereceli Seçim veya Doğrudan Oy İlkesi: Seçmenler doğrudan doğruya temsilcilerini seçerler. Doğrudan oy sisteminde seçmen ile seçilen arasına bir aracı girmez.
4)Bireysel Oy İlkesi: Seçmene seçme hakkı onun ekonomik, mesleki vb. bir grubun üyesi olması nedeniyle değil, bir birey olması nedeniyle verilmiştir. Seçmen bir grubun üyesi olması sıfatıyla değil vatandaş olma sıfatıyla oy kullanır.
5)Kişisel Oy İlkesi: Oy verme hakkına sahip olan kişinin bizzat sandık başına giderek oy pusulasını kendi eliyle sandığa atması anlamına gelmektedir.
6)Gizli Oy İlkesi: Seçmenin iradesinin her türlü baskıdan uzak biçimde oluşabilmesini sağlar. Seçmenin kendisi dışında kimse onun ne yönde oy kullandığını bilmesin.
7)Mecburi Oy ve İhtiyari Oy ilkeleri: Mecburi oy ilkesine göre seçmenler seçimlerde oy kullnmak zorundadır. İhtiyari oy ilkesine göre ise seçmen oy kullanmak zorunda değildir. Türkiye' de mecburi oy ilkesi kabul edilmiştir.
8)Serbest Oy veya Seçimlerin Serbestliği İlkesi: Vatandaşların hiçbir baskı, zorlama, tavsiye ve telkin altında olmadan oy kullanabilmelerini ifade eder.
9)Açık Sayım ve Döküm İlkesi: Oyların sayımının ve dökümünün aleni olarak isteyen herkesin gözü önünde yapılmasını ifade eder.
10)Seçim Uyuşmazlıklarının Yargısal Çözümü İlkesi: Oy verme sayım ve döküm işlemlerine ilişkin itirazların tarafsız yargı organlarınca karara bağlanması gerekir.

Seçim Sistemleri
A)Çoğunluk Sistemi
Bir seçim çevresinde en çok oyu alan parti o seçim çevresindeki milletvekilliğini ve milletvekilliklerinin tümünü alır.

1)Tek-Turlu Çoğunluk Sistemi
a)Tek-isimli Tek-turlu Çoğunluk Sistemi
Ülke her biri sadece bir milletvekili çıkaran seçim çevrelerine bölünür. Bu sistemde seçim tek turda yapılır. Bu turda bir seçim çevresinde en çok oyu alan aday seçilmiş olur. En çok oyu alan aday diğer adayların aldıkları oyların toplamı ne olursa olsun seçilir.
b)Listeli Tek-Turlu Çoğunluk Sistemi

Ülke her biri birden fazla milletvekili çıkaran seçim çevrelerine bölünür. Bu sistemde partiler liste halinde o seçim çevresinin çıkaracağı sayıda aday gösterirler. Bu sistemde seçim tek turda yapılır. Bu turda bir seçim çevresinde en çok oyu alan parti o seçim çevresindeki milletvekilliklerinin hepsini kazanmış olur.

2)İki-Turlu Çoğunluk Sistemi

a)Tek-İsimli İki-Turlu Çoğunluk Sistemi

Ülke her biri sadece bir milletvekili çıkaran seçim çevrelerine bölünür. Bu sistemde seçimin iki turda yapılması ihtimali vardır. Birinci turda bir aday geçerli oyların mutlak çoğunluğunu yani yarıdan bir fazlasını elde edebilirse o aday seçilmiş olur. İkinci tura gerek kalmaz. Buna karşılık ilk turda hiçbir aday mutlak çoğunluğu sağlayamamışsa bir-iki hafta sonra o seçim çevresinde ikinci tur oylama yapılır. Bu tura ilk turda en çok oy almış iki aday veya belirli bir oranın üstünde oy almış adaylar katılabilir. İkinci turda mutlak çoğunluk aranmaz en çok oy alan aday kazanır.

b)Listeli İki-Turlu Çoğunluk Sistemi

Bu sistemde partiler liste halinde o seçim çevresinin çıkaracağı sayıda aday gösterirler. Seçimin iki turda yapılması ihtimali vardır. Birinci turda mutlak çoğunluk elde edilirse o aday seçilmiş olur ikinci tura gerek kalmaz. Birinci turda mutlak çoğunluk sağlanamazsa bir-iki hafta sonra o seçim çevresinde ikinci tur oylama yapılır. Bu tura ilk turda en çok oy almış iki parti veya belirli bir oranın üstünde oy almış partiler katılabilir. İkinci turda mutlak çoğunluk aranmaz ve en çok oy alan liste kazanır.

B)Nispi Temsil Sistemi

Her partinin seçmenlerden aldığı oy oranında milletvekili çıkarmasını öngören bir sistemdir. Nispi temsil sistemi en az iki veya daha fazla milletvekili çıkaran seçim çevrelerinde uygulanabilir.

1)Ulusal Düzeyde Nispi Temsil

Ulusal düzeyde nispi temsil sisteminde tüm ülke tek bir seçim çevresi olarak kabul edilir. Seçimde her parti ülke genelinde aldığı oy oranında milletvekili çıkarır. Bunun için öncelikle kullanılan geçerli oyların parlamento üye tamsayısına bölünerek çıkaracağı milletvekili sayısı hesaplanır. Temsilde orantılılık bakımından en adaletli sistemdir. Ülke genelinde en küçük partinin bile temsil edilme şansı vardır. Bu sistemde temsil edilmeyen artık oy kalma oranı çok düşüktür. Ulusal seçim çevreli nispi temsil usulü ancak küçük ülkelerde uygulanabilir. İsrail ve Hollanda gibi ülkelerde uygulanmaktadır.

2)Seçim Çevresi Düzeyinde Nispi Temsil

Seçim çevresi düzeyinde nispi temsil sisteminde her parti o seçim çevresinde çıkan milletvekili sayısı kadar aday içeren bir listeyle seçime katılır. Her parti aldığı oy oranında milletvekili çıkarır. Seçim kotası bulunur. Bu kota bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oylar toplamının o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünmesiyle bulunur. Partilerin aldığı oy oranı seçim kotasının tam katı olmadığından ve bazı partilerde kotanın altında kaldığından bu işlem sonucunda oylar artar ve bazı milletvekillerinin de paylaştırılmamış olarak kaldığı görülür. Bu oyların dağılış usulleri;

a)En Büyük Artık Usulü
Açıkta kalan milletvekillikleri artık oyların büyüklüğüne göre dağıtılır.

b)En Kuvvetli Ortalama Usulü
Bu usulde partilerin aldığı oylar onların ilk dağıtım sonucunda kazandıkları milletvekili sayısına “1” sayısı ilave edilerek bulunan sayıya bölünür. Bu işlem sonucunda elde edilen sayılar büyükten küçüğe doğru sıralanır. Açıkta kalan milletvekillikleri sırasıyla bu sayıların ait olduğu partilere verilir.

c)Milli Bakiye (Ulusal Artık) Sistemi
Artık oyların ulusal düzeyde paylaştırıldığı sistemdir. Bu sistemde ülke düzeyinde bütün artık oylar ve açık milletvekillikleri tek bir merkezde toplanır. Yurt düzeyindeki artık oylar toplamı artık milletvekillikleri toplamına bölünerek her partinin artık oylar toplamı bu kotaya bölünerek her partinin ulusal artıktan ne kadar milletvekili verileceği saptanır.

d)D’Hondt Usulü
seçim çevresinde oyların paylaştırılması işleminde artık oy ve açık milletvekilliği bırakmayan bir usuldür. Bu usulde seçim kotası bulunmaz.
Örnek

Bir seçim çevresinde her partinin aldığı oy toplamı, sırasıyla 1’e, 2’ye, 3’e, 4’e ... bölünür ve o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bu işleme devam edilir. Elde edilen paylar, parti farkı gözetmeksizin, büyükten küçüğe doğru sıralanır. Milletvekillikleri bu sıralamaya göre partilere tahsis edilir.

7 milletvekili çıkaracak bir seçim bölgesinde **A Partisi** 60 000, **B Partisi** 25 000, **C Partisi** 14 000 oy almış olsun.

	A Partisi	**B Partisi**	**C Partisi**
Oy	60 000	25 000	14 000
1. milletvekili	60 000	25 000	14 000
2. milletvekili	30 000	25 000	14 000
3. milletvekili	20 000	25 000	14 000
4. milletvekili	20 000	12 500	14 000
5. milletvekili	15 000	12 500	14 000
6. milletvekili	12 000	12 500	14 000
7. milletvekili	12 000	12 500	7 000
Partinin çıkardığı milletvekili sayısı	**4**	**2**	**1**
Milletvekili başına düşen oy	15 000	12 500	14 000

A Partisine 1. olduğu için bir milletvekili verilir. A Partisinin oyu 2'ye bölünür. A Partisinin oyu hala en çok olduğu için A Partisinin oyu bu sefer 3'e bölünür.(60000/3=20000) Bu işlemden sonra en çok oy B Partisinde olduğu için B'ye bir milletvekili verilir ve oyu 2'ye bölünür. (25000/2=12500) Kalan sayılar arasında en büyük A olduğu için bir milletvekili daha verilir ve A'nın oyu bu defa 4'e bölünür. (60000/4=15000) Ortaya çıkan sayılar arasında en büyük oy yine A'nın oyu olduğundan yine bir milletvekili verilir ve bu kez de oyları 5'e bölünür (60000/5=12000). Bu işlemden sonra en büyük oy C'ye aittir ve C'nin hanesine 1 milletvekili eklenir; C'nin oyları 2'ye bölünür (14000/2=7000). Bu 7. ve son işlem sonucunda en büyük sayı B'ye ait olduğu için son milletvekilliğini B Partisi alır.

Sonuç olarak; bu bölgeden A Partisi 4, B Partisi 2, C Partisi de 1 milletvekili çıkarır.

Nispi Temsil Sisteminde Liste Çeşitleri

a)Bloke Liste Usulü: Seçmene listede yer alan adaylar arasında tercih yapma imkanı tanımaz.
b)Tercihli Oy: Seçmen oyunu verdiği partinin listesinden bir adayı tercih etmesine imkan verilir.
c)Karma Liste: Seçmene çeşitli partilerin listesinde bulunan adaylar arasından bir liste yapıp sandığa atma hakkı tanınır.

Seçim Barajları: Ulusal düzeyde yani seçim çevrelerinin tümünde geçerli oyların belli bir yüzdesini elde edemeyen partilere belli bir seçim çevresinde ne kadar oy almış olursa olsunlar milletvekilliği verilmez.

TEST

1)Aşağıdakilerden hangisi günümüzde oy hakkına sahip olmak için bir şart olarak kabul edilmemektedir?
a)Vatandaşlık
b)Belirli suçlardan mahrum olmamak
c)Seçmen listesine yazılı olmak
d)Okur yazar olmak
e)Fiil ehliyetinden yoksun olmamak

(Cevap: D)

2)Bir kişi, bir oy sözüyle açıklanan oy ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?
a)Genel oy ilkesi
b)Eşit oy ilkesi
c)Bireysel oy ilkesi
d)Kişisel oy ilkesi
e)Doğrudan oy ilkesi

(Cevap : B)

3)Aşağıdakilerden hangisi “kısıtlı oy ilkesi” nin karşıtıdır?
a)Genel oy ilkesi
b)Eşit oy ilkesi
c)Bireysel oy ilkesi
d)Kişisel oy ilkesi
e)Mecburi oy ilkesi

(Cevap: A)

4) 100.000 geçerli oyun kullanıldığı ve beş milletvekilinin çıkacağı bir seçim çevresinde A partisi 40.000 B partisi 38.000 C partisi 22.000 oy almıştır. A partisi beş milletvekilinin beşini de çıkarmıştır.
acaba burada hangi seçim sistemi uygulanmış olabilir?
a)Tek-isimli tek-turlu çoğunluk sistemi
b)Listeli tek-turlu çoğunluk sistemi
c)En büyük artık usulü nispi temsil sistemi
d)D’Hondt usulü nispi temsil sistemi
e)Hagenbach-Bischoff usulü nispi temsil sistemi

(Cevap: B)

5)100.000 geçerli oyun kullanıldığı bir seçim çevresinde aday A 40.000 aday B 38.000 aday C 22.000 oy almıştır. Bu seçimde aday A seçilmiştir. **Burada acaba hangi seçim sistemi uygulanmıştır?**
a)Tek-isimli tek-turlu çoğunluk sistemi
b)Listeli tek-turlu çoğunluk sistemi
c)En büyük artık usulü nispi temsil sistemi
d)D'Hondt usulü nispi temsil sistemi
e)Hagenbach-Bischoff usulü nispi temsil sistemi

(Cevap: A)

6)Aşağıdakilerden hangisi nispi temsilin bir özelliği değildir?
a)Ulusal düzeyde ve seçim çevresi düzeyinde uygulanabilir.
b)Tek isimli ve listeli olmak üzere iki şekli vardır
c)Bloke liste usulünde seçmene listede yer alan adaylar arasında tercih yapma imkanı tanımaz.
d)Tercihli oy usulünde adayların listedeki sırası seçmenlerin tercihiyle değişebilir.
e)Karma liste usulünde seçmene çeşitli partilerin listesinde bulunan adaylar arasında bir liste yapıp sandığa atma hakkı tanınır.

(Cevap: B)

7)Aşağıdaki usullerden hangisi seçim çevresinde oyların paylaştırılması işleminde artık oy ve açık milletvekilliği bırakmaz?
a)En büyük artık
b)En kuvvetli ortalama
c)Milli bakiye usulü
d)Hagenbach-Bischoff usulü
e)D'Hondt Usulü

(Cevap: E)

8)Seçim sistemlerinin değerlendirilmesine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
a)Nispi temsil sistemleri adildir. İstikrarlı ve etkili hükümetlere yol açar.
b)Çoğunluk sistemleri temsilde adalet bakımından düşük değerdedir.
c)Nispi temsil sistemi çok-parti sistemini teşvik eder.
d)İki-turlu çoğunluk sistemi çok parti sistemini teşvik eder.
e)Tek-turlu çoğunluk sistemi iki parti sistemini teşvik eder.

(Cevap: A)

Temel Hak ve Hürriyetler

Hürriyet: Bir şeyi yapma veya yapmama belli bir şekilde davranıp davranmama erkidir. Daha kısa bir ifadeyle serbest hareket etme gücüdür.
Hak: Kişinin hukuk düzeni tarafından tanınan ve korunan menfaatleridir.

İnsan Hakları: Irk, din, dil ayrımı gözetmeksizin tüm insanların yararlanabileceği haklardır.
Kamu Hürriyetleri: İnsan haklarının devlet tarafından tanınmış ve pozitif hukuka girmiş olan bölümünü ifade eder.
Temel Hak ve Hürriyetler: Bu terim anayasa tarafından tanınan ve korunan hak ve hürriyetleri ifade eder.

Anayasal Haklar: Anayasa tarafından tanınmış ve güvence altına alınmış haklardır.
Kişi Hak ve Hürriyetleri: Klasik hakları anlatmak için kullanılmaktadır. Kişi dokunulmazlığı, zorla çalıştırılma yasağı, konut dokunulmazlığı vb. haklardır.

Hürriyetçi (Liberal) Anlayış: Hürriyet Asıldır.
Liberal bir hukuk sistemde insanın hür olduğu varsayılır. İnsan doğuştan hak ve hürriyet sahibidir. Tarihsel olarak insan devletten daha eskidir. İnsanlar devleti yaratmışlardır. O halde insanların varlığı ve dolayısıyla hürriyete sahip olması asıl; devletin var olması ve keza insanların temel hak ve hürriyetlerine müdahale etme hakkına sahip olması istisnadır. Yani insanların hak ve hürriyet sahibi olmaları için onlara bu hak ve hürriyetlerin devlet tarafından verilmesine ve tanınmasına gerek yoktur.

Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınıflandırılması: Jellinek'in Üçlüsü
1)Negatif Statü Hakları
Kişinin devlet tarafından aşılamayacak ve dokunulamayacak özel alanın sınırlarını çizen hak ve hürriyetleridir. Konut dokunulmazlığı, kişi güvenliği, din özgürlüğü, düşünce hürriyeti gibi.
2)Pozitif Statü Hakları:
Bireylere devletten olumlu bir davranış, bir hizmet, bir yardım isteme imkanını tanıyan haklardır. Çalışma hakkı, sağlık hakkı, sosyal güvenlik hakkı. Bu haklara isteme hakları da denir.
3)Aktif Statü Hakları
Kişinin devlet yönetimine katılmasını sağlayan haklardır. Bu haklara katılma hakkı da denir. Seçme ve seçilme hakkı, siyasi parti kurma hakkı dilekçe hakkı gibi.

Diğer Tasnifler
Birinci Kuşak Haklar
Tarihsel olarak ilk ortaya çıkan haklardır. Bunlar kişi haklarını ve siyasal hakları içerir.
İkinci Kuşak Haklar
Çalışma, dinlenme, emeklilik, sağlık hakkı gibi sosyal ve ekonomik hakları içerir.

Üçüncü Kuşak Haklar
Çevre hakkı, barış hakkı, gelişme hakkı gibi haklardan oluşur. Dayanışma haklarıda denir.

Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasında Sistemler
Temel hak ve hürriyetlerin toplum içinde kullanılması kamu düzeni bakımından bazı tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle temel ve hak ve hürriyetlerin kullanılması bazı usullere bağlanmıştır.
1)İzin Usulü: Bu usulde bazı temel hak ve hürriyetlerin kullanılması için idari makamlardan önceden izin almak gerekir. Örneğin bina yapmak için inşaat ruhsatı almak lazımdır.
2)Bildirim Usulü: Bu usulde önceden izin almaya gerek yoktur sadece o hakkın kullanılacağı idari makamlara bildirilir. Örneğin toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak isteyen kişiler bu isteklerini 48 saat önce bulundukları yerin en büyük mülki amirine bildirmeleri gerekmektedir.
3)Serbestlik Usulü: Bu usulde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması için

önceden bir izin almaya veya bildirimde bulunmaya gerek yoktur. Kişi sorumluluğu kendisinde olarak haklarını serbestçe kullanır.

Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması
Şartları:
1)Sınırlama yasama organı tarafından kanunla yapılmalıdır.
2)Sınırlama belli sebeplere dayanmalıdır.
3)Sınırlamada ölçülülük ilkesine uyulmalıdır.
4)Sınırlama Anayasanın sözüne aykırı olmamalıdır.

Olağanüstü Hallerde Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması
Savaş, seferberlik, ayaklanma, salgın hastalıklar gibi olağanüstü hallerde temel hak ve hürriyetlerin normal dönemlere göre çok daha aşırı ölçüde sınırlandırılmasına hatta bu hürriyetlerin askıya alınmasına izin verilmektedir. Bu dönemlerde zaruret hali teorisine göre yürürlükteki hukuk düzeniyle bağlı olmaksızın temel hak ve hürriyetler sınırlandırılabilecektir.
olağanüstü hallerde temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması veya askıya alınmasının da bazı şartları vardır. Birincisi ülkede savaş, sıkıyönetim gibi bir olağanüstü hal rejimi ilan edilmiş olmalıdır. İkincisi olağanüstü hallerde bile ölçülülük ilkesine uyulmalıdır. Üçüncü olarak olağanüstü hallerde dahi devlet tarafından dokunulamayacak çok önemli hak ve ilkelerden oluşan bir çekirdek alan çizmektedir.

Temel Hak ve Hürriyetlerin korunması
A)İç Koruma
1)Yasama Organına Karşı Koruma
Temel hak ve hürriyetleri yasama organına karşı korumanın en bilinen yolu bu hakları yazılı ve katı bir anayasada saymaktır. Anayasanın koruması altına girmiş temel hak ve hürriyetler yasamaya karşı korunmuş olur. Ama bunun tam olarak gerçekleşmesi için ülkede anayasa yargısının da olması gerekir. Bu korumaya anayasal korunması denir.
2)Yürütme Organına Karşı Koruma
Yürütme organı gerek tüzük, yönetmelik gibi düzenleyici işlemleriyle gerek bireysel işlemleriyle temel hak ve hürriyetlere müdahale edebilir. İşte bu müdahalelere karşı temel hak ve hürriyetlerin korunabilmesi için bu işlemlere karşı yargı yolunun açık olması gerekir. Buna temel hak ve hürriyetlerin idari yargı yoluyla korunması denir.

3)Özel Kişilere Karşı Koruma
Özel kişilerde diğer özel kişilerin temel hak ve hürriyetlerini ihlal edebilirler. Temel hak ve hürriyeti bir başkası tarafından ihlal edilen kişi o kişiye karşı tazminat davası veya ceza davası açabilir. Buna temel hak ve hürriyetlerin adli yargı yoluyla korunması denir.

B)Uluslararası Koruma
Avrupa Konseyi Çerçevesinde İnsan Haklarının Korunması: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS , birçok temel hak ve hürriyeti tanımakta ve bunların korunması için güvenceli bir yargısal denetim sistemi getirmektedir. Sözleşmede tanınan temel hak ve hürriyetleri sözleşmeyi imzalayan bir devlet tarafından ihlal edilen kişiler

mahkemeye bireysel başvuru denen bir usulle başvurabilirler.
bir kişinin mahkemeye başvurabilmesi için;
-Aleyhine başvuracağı devletin içinde hakkını araması yani iç hukuk yollarının tüketilmesi
-İç hukukta hakkını aradıktan ve bu konuda olumsuz nihai kararı aldıktan sonra 6 ay içinde yazılı olarak başvurabilirler.
Mahkemenin dili İngilizce veya Fransızcadır.
Mahkeme başvuruyu önce ön koşullar açısından inceler. Buna kabul edilebilirlik incelemesi denir. Mahkeme bir eksiklik görmezse başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verir. Ön koşulları taşımayan başvurunun ise kabul edilemez olduğuna karar verir. Kabul edilemezlik kararları kesindir. Bu karara karşı başvuru yolu yoktur.
Mahkeme kabul edilebilirlik kararı vermişse esastan inceleme safhasına geçilir. Mahkeme esas hakkında karar vermeden önce taraflara dostane çözüm önerebilir. Taraflar kendi aralarında uzlaşırlarsa başvuru sonuçlanmış olur. Dostane çözüm yoluyla bir sonuca ulaşılamamışsa mahkeme başvuruyu esastan inceler tarafların yazılı görüşlerini alır gerek duyarsa duruşma yapar.
AİHM ‘nin hükmedebileceği müeyyide devleti tazminat ödemeye mahkum etmekten ibarettir.
***Türkiye’de;**
Bir türk mahkemesi kararının AİHS ne aykırı olduğu AİHM nin kararıyla tespit edilmiş ise ilgili kişi AİHM nin kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde bu sebepten dolayı AİHS ne aykırı karar veren türk mahkemesinden yargılamanın yenilenmesini isteyebilir.

TEST

1)Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
a)Hürriyet somut , hak soyuttur.
b)Hak hürriyetin uygulanması aşamasında ortaya çıkar.
c)Haklar mahkeme önünde ileri sürülebilir.
d)Hak, kişilere hukuk düzeni tarafından verilen bir irade kudreti bir isteme yetkisidir.
e)Hakkın gerçekleşmesi için diğer kişilerin veya devletin hak sahibi kişi lehine birtakım edimlerde bulunması gerekir.

(Cevap: A)

2)Aşağıdaki kavramlardan en kapsamlısı hangisidir?
a)Temel hak ve hürriyetleri b)İnsan hakları
c)Kamu hürriyetleri d)Kişi hakları
e)Vatandaş hakları

(Cevap: B)

3)Hak ve hürriyetlerin devlet tarafından tanınmış ve pozitif hukuka girmiş olan bölümünü ifade etmek için aşağıdaki kavramlardan hangisi kullanılmaktadır?
a)Vatandaş hakları b)İnsan hakları

c)Kamu hürriyetleri d)Ferdi haklar
e)Kişi hürriyetleri

(Cevap: C)

4) “İnsanlar sırf insan olmaktan dolayı doğuştan bazı hak ve hürriyetlere sahiptirler. İnsanların sahip olduğu bu haklar devletten önce gelir, bu haklar insana devlet tarafından verilmemiştir. Dolayısıyla bu hak ve hürriyetlere devlet dokunamaz.” **Bu görüş hangi anlayış tarafından savunulmaktadır?**
a)Tabii hak anlayışı b)Pozitivist hak anlayışı
c)Marksist hak anlayışı d)Normativist hak anlayışı
e)İdareci hak anlayışı

(Cevap: A)

5)Konut dokunulmazlığı hakkı, kişi güvenliği hakkı, din hürriyeti, düşünce hürriyeti gibi hürriyetler Jellinek’in tasnifinde hangi grup haklar arasında yer alır?
a)Negatif statü hakları b)Pozitif statü hakları
c)Aktif statü hakları d)Kolektif statü hakları
e)Bireysel statü hakları

(Cevap:A)

6) “Bir kişi temel hak ve hürriyetini bütün sorumluluğu kendisine ait olmak üzere serbestçe kullanır. Bu hak veya hürriyetin kullanılmasından ortaya bir zarar çıkmış ise bu zarar ilgili kişi tarafından ödenir.” **Burada özgürlüklerin kullanılması bakımından hangi sistem söz konusudur?**
a)Düzeltici sistem b)Önleyici sistem
c)İzin sistemi d)Bildirim sistemi
e)Hiçbiri

(Cevap:A)

7)Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
a)Bireylerin mahkemeye başvurabilmeleri için iç hukuk yollarını tüketmiş olmaları gerekir.
b)Mahkemenin ön koşullardan verdiği ret kararı kesindir.
c)Mahkeme taraflara dostane çözüm önerebilir.
d)Mahkeme devleti tazminat ödemeye mahkum edebilir.
e)Mahkeme devletin sözleşmeye aykırı işlemler yaptığını tespit ederse bu işlemleri iptal eder.

(Cevap:E)

KANUNLARIN ANAYASAYA UYGUNLUK DENETİMİ: ANAYASA YARGISI
Anayasa Yargısı: Kanunların anayasaya uygunluğunun yargısal denetimine

verilen isimdir.
Anayasa Mahkemesi: Kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli genel mahkemelerin dışında kurulmuş özel bir mahkemedir.
Anayasa Yargısının Ön Koşulları
-Bir ülkede anayasa yargısının olabilmesi için öncelikle o ülkede yazılı ve katı bir anayasanın olması gerekir.

Anayasa Yargısının İşlevleri
Birincil İşlev
-Kanunların anayasaya uygunluğunun denetlenmesi
-İnsan haklarının korunması
-Anayasal organlar arasında hakemlik
İkincil İşlev
-Siyasi partilerin denetimi
-Yüce divan sıfatıyla yargılama yapmak
-Seçimlerin ve referandumların denetimi

Anayasa Mahkemelerinin Yapıları(Üyelerin Sayısı, Görev Süresi ve seçilmeleri)
Türkiyede
TBMM 3 Üye : (2'si sayıştayın , 1'i Baro başkanlarının önereceği üçer aday arasından) TBMM tarafından seçilir.
Cumhurbaşkanı (12 üye): 4 üye doğrudan, Yargıtay (3) , Danıştay (2) , YÖK'ün (3) önerdiği üçer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilir. Görev süresi 12 yıldır. Seçilen bir daha seçilemez.

Anayasa Yargısı Modelleri
1)Amerikan Modeli
Kanunların anayasaya uygunluğunun normal mahkemeler tarafından denetlenmesine "Amerikan modeli anayasa yargısı" "adem-i merkezi tipte anayasa yargısı" veya "genel mahkemeler sistemi" denmektedir. Amerika modeli anayasa yargısı sisteminin mantığı bir normu somut olayda uygulayacak olan mahkeme bu norm ile bu normdan daha üst derecede bulunan bir normun çatıştığı kanısına varırsa bu çatışmayı **lex superior derogat legi inferiori** (üst kanun alt kanunları ilga eder) ilkesine göre çözer. Yani mahkeme somut olayda üst norma aykırı olan alt normu değil üst normu uygular. Mahkeme davada uygulayacağı kanunun anayasaya aykırı olduğu kanısına varırsa bu kanunu somut olayda "ihmal" eder onun yerine doğrudan doğruya anayasanın hükmünü uygular. Bu sistemde anayasaya aykırı olan kanun aslında resmen iptal edilmez; o kanun "ihmal" edilir. Dolayısıyla bu karar sadece taraflar arasında bağlayıcıdır, yani **"inter partes etki"** ye sahiptir. Ama stare decisis ilkesi gereği bu karar diğer davalarda da tekrarlanır ve kanun fiilen herkes için geçerliliğini yitirmiş olur.
*İlk örnek 1803 ABD (Marbury v. Madison)

2)Avrupa Modeli
Kanunların anayasaya uygunluğunun genel mahkemeler tarafından değil bu işle görevlendirilen özel bir mahkeme tarafından denetlenmesine "Avrupa modeli anayasa yargısı" "merkezi tipte anayasa" veya " özel mahkeme sistemi" denmektedir.
Avrupa modeli anayasa yargısı sisteminde genel mahkemeler bir kanunun anayasaya aykırı olduğu kanısına varırlarsa o kanunu ihmal edip doğrudan doğruya anayasa hükmünü uygulayamazlar. Böyle bir durumda genel

mahkemeler şartları gerçekleşmişse anayasa mahkemesine başvurular. Diğer mahkemelerin kanun ile anayasa arasındaki çatışmayı çözmeye özel bir mahkeme (anayasa mahkemesi) yetkilidir. Avrupa tipi anayasa yargısında anayasa mahkemesinin yetkisi genel yetki değil bir verilmiş yetkidir. Hem somut hem de soyut norm denetimi mümkündür.
*İlk örnek 1920 Avusturya Anayasa mahkemesi

Anayasa Uygunluk Denetiminin Türleri
1) A Priori Denetim
Önleyici denetim de denilen bu denetim kanunun devlet başkanı tarafından ısdar (resmen yayınlama) edilmesinden önce yapılan anayasaya uygunluk denetimidir. Bu sistem Fransız anayasası tarafından benimsenmiştir. Bu sistemde; kanunlar Parlamento tarafından kabul edildikten sonra ama Cumhurbaşkanı tarafından ısdar edilmeden önce (yani 15 gün içinde) yetkili kişiler Anayasa Konseyine başvuruda bulunabilir. Avrupa konseyi de başvurunun kendisine gelmesinden itibaren bir ay içinde karar verir. Konsey kanunun anayasaya aykırı olduğuna karar verirse kanun Cumhurbaşkanı tarafından ısdar edilip yürürlüğe sokulamaz.

2) A Posteriori Denetim
Düzeltici veya bastırıcı denetim de denilen bu denetim kanunun resmi gazetede yayınlanmasından sonra yapılan anayasaya uygunluk denetimidir. Bu sistemde kanun önce resmi gazetede yayınlanır; kanun denetimi sonra yapılır. Bu usulde anayasa mahkemesinin denetimi sınırlı bir sürede bitirmek gibi bir durumu yoktur.

Anayasaya Uygunluk Denetiminin Yolları
1)Soyut Norm Denetimi (İptal Davası)
Anayasada belirtilen bazı organların, yasama tarafından yeni kabul edilen bir kanun aleyhine doğrudan doğruya anayasa mahkemesine başvurmalarıyla gerçekleştirilen denetimdir. Bu durumda kanun yeni kabul edilmiştir; kanunun uygulandığı somut bir olay veya dava yoktur. Soyut norm denetimine başvurma yetkisi her ülkenin anayasası tarafından cumhurbaşkanı, belli sayıda milletvekili gibi belirli sayıda makam veya kişilere verilir. Dava açma yetkisine sahip kişiler 60 gün gibi belirli bir süre içinde bu yetkilerini kullanmak zorundadırlar. Avrupa tipi anayasa yargısı sistemine sahip bütün ülkelerde bu denetim yolu vardır.

2)Somut Norm Denetimi (itiraz Yolu)
“anayasaya aykırılık itirazı” veya “def’i yolu “ da denilen bu denetim; bir mahkemede görülmekte olan bir davanın karara bağlanmasının o davada kullanılacak hukuk normunun anayasaya uygun olup olmamasına bağlı olması halinde yapılan denetimdir. Bu denetim yoluyla yürürlükte olan ve yıllardır uygulanmış olan bir kanunun denetlenmesi sağlanabilir. Bu denetim yolunda anayasa mahkemesi dışındaki bir mahkeme görmekte olduğu bir davada kendiliğinden veya tarafların isteği üzerine bu davada uygulanacak kanun hükmünün anayasaya aykırı olduğu kanısına varırsa bu sorunu bir önsorun olarak kabul eder davayı o aşamada durdurur ve bu sorunun çözümü için anayasa mahkemesine başvurur. Bu denetim Avrupa tipi anayasa yargısı sistemini benimsemiş ülkelerde vardır.

3)Bireylerin Başvurusu Üzerine Denetim(Anayasa Şikayeti)
Avrupa tipi anayasa yargısı sistemini benimsemiş bazı ülkelerde bireylere de anayasa mahkemesine bazı koşullarda başvurma imkanı tanınmaktadır. Bu

şikayeti sadece temel hak hürriyetleri ihlal edilen kişiler belirli koşullar altında yapabilmektedir. Bu kişiler diğer hak arama yolları tükenmiş ise bu aykırılığın giderilmesi için anayasa mahkemesine başvurabilirler.

Anayasaya Uygunluk Denetiminin Sonuçları

Avrupa tipi anayasa yargısı sisteminde anayasa mahkemeleri denetledikleri kanunun anayasaya uygun olduğunu tespit ederlerse başvuruyu reddederler. Bu durumda a priori denetimde kanun yayımlanarak yürürlüğe girer. A posteriori denetimde zaten yürürlükte olan kanun yürürlükte kalmaya devam eder. Anayasa mahkemeleri kanunun anayasaya aykırı olduğuna karar verirse; bu durumda a priori denetimde kanun yayınlanıp yürürlüğe girmez, a posteriori denetimde ise yürürlükte olan kanun iptal edilmiş yani yürürlükten kalkmış olur.

*İptal kararları bazı ülkelerde geriye yürür yani kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlükten kalkmış sayılır buna "geçmişe yönelik etki**" "ex tunç etki" veya "pro praeterito etki"** denir. Buna karşılık bazı ülkelerde iptal kararı geçmişe yürümez; yani iptal edilen kanun iptal kararının yayımı tarihinden itibaren hukuk aleminden silinir. Buna "geleceğe yönelik etki" **"ex nunc etki" veya "pro futuro etki"** denir.

Avrupa tipi anayasa mahkemelerinin iptal kararları dava konusu olan kanun hükmünü yürürlükten kaldırdığı için sadece **"taraflar arasında (inter partes)"** değil "herkes için " hüküm ve sonuç doğurur. Buna **"erga omnes etki"** denir.

TEST

1)Amerikan modeli anayasa yargısı için aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

a)Bu modelde anayasaya uygunluk denetimi normal mahkemeler tarafından yapılır.
b)bu modele "adem-i merkezi tipte anayasa yargısı" da denir.
c)Amerikan modeli Avrupa modelinden daha eskidir.
d)Lex superior derogat legi inferiori ilkesinin uygulanmasına dayanır.
e)Anayasaya aykırı olan kanun iptal kararının yayınlandığı tarihte yürürlükten kalkar.

(Cevap: E)

2)Kanunun anayasaya uygunluğu denetimi ilk defa hangi ülkede ortaya çıkmıştır?

a)ABD b)Avusturya
c)Almanya d)Fransa
e)İngiltere

(Cevap: A)

3)Aşağıdaki ülkelerin hangi ikisinde kanunların anayasaya uygunluğu denetimi yoktur?

a)ABD-Kanada
b)Almanya-Avusturya
c)İngiltere-Hollanda
d)İspanya-Portekiz

e)Fransa-İtalya

(Cevap: C)

4)Amerika Birleşik Devletlerinde kanunların anayasaya uygunluğu denetimi ilk defa hangi davada yapılmıştır?
a)Brown v. Board of Education
b)Myers v. United States
c)Humprey's Executor v. United States
d)Coleman v. Miller
e)Marbury v. Madison

(Cevap: E)

5)Zaman bakımından anayasaya uygunluk denetimi çeşitleri hakkında aşağıda yer alan ifadelerden hangisi yanlıştır?
a)A priori denetimde, anayasaya uygunluk denetimi kanunun yayınlanmasından önce yapılır.
b)Fransadaki anayasaya uygunluk denetimi "a priori denetim" türüne girmektedir.
c)A posteriori denetime önleyici denetimde denir.
d) Türkiye, Almanya, İtalya gibi ülkelerde a posteriori denetim vardır.
e) A posteriori denetimin hukuki istikrar kazanılmış haklar vb. bakımlardan bazı sakıncaları vardır.

(Cevap: C)

6)Soyut norm denetimine ilişkin olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
a)Soyut norm denetimine iptal davası yolu da denir.
b)Avrupa modelini benimsemiş ülkelerin bazılarında soyut norm denetimi yolu yoktur.
c)Soyut norm denetiminde anayasa mahkemesine başvurma hakkı sadece belirli kişi veya makamlara aittir.
d)Soyut norm denetiminde anayasa mahkemesine başvurma hakkı süre bakımından sınırlandırılmıştır.
e)Soyut norm denetiminde kanunun uygulandığı bir dava henüz yoktur.

(Cevap: B)

7)Anayasa mahkemesi kararlarının etkisi konusunda aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
a)anayasa mahkemelerinin kararlarının herkes için hüküm ve sonuç doğurmasına "erga omnes etkisi" denir.
b)Anayasa mahkemelerinin kararlarının sadece taraflar için hüküm ve sonuç doğurmasına "inter partes etki" denir.
c)anayasa mahkemesi kararlarının geçmişe yönelik etki göstermesine "ex nunc etki" denir.
d)Anayasa mahkemesi kararlarının geleceğe yönelik etki göstermesine "pro

futuro etki” denir.
e)Hiçbiri

(Cevap: C)